[illegible] = 4

[illegible]

10
4

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
9
6 M A
37

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

61
D
53

6
D
54

10 - 4 - C14

Ex dono Rudmi Doi Canella.
die 19 Febr. 1852.

Digitized by Google

E
IX
30

Dom. Prof. Rom. Socier. IESV. Biblioth. com.

IACOBI SIRMONDI

Soc. IESV Preſbyteri

HISTORIA POENITENTIÆ PVBLICÆ.

Eiuſdem Diſquiſitio de Azymo, ſempérne in vſu altaris fuerit apud Latinos.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

PARISIIS,

Apud SEBASTIANVM & GABRIELEM CRAMOISY fratres, viâ Iacobæâ.

M. DC. LI.

Cum Priuilegio Regis Chriſtianiſſimi.

Digitized by Google

LECTORI.

ADMINISTRANDÆ pœnitentiæ diſciplinam qui pro vetere nouam inducunt, rei nouæ ſuſpicionem à ſe vt amoueant, antiqui moris ſtudium vbique ſpirant & affectant, ſacrámque ſcripturam in ore habent, & Concilia, & Patres, nihil vt illos ſapere aut cupere credas præter vetuſtatem. Idque cùm in ſcholæ ſuæ placitis omnibus eniti ſoleant, tum in eo maximè, cuius potiſſimum gratia notari ſe, atque in odium merito vocari

ſentiunt, cùm pœnitentiam publicam, quam grauioribus tantùm ac manifeſtis criminibus deberi omnis ætas cenſuit, leuioribus quoque delictis, etiam occultis, decernendam ſtatuunt, atque vt peruerſæ & exitioſæ ſententiæ auctoritatem adſerant, Eccleſiæ olim hanc fuiſſe conſuetudinem dicere non dubitant, & hoc Patrum, quos nominant, adſtipulatione confirmari. Quorum vtrumque falsò ac temerè ab illis dici, vt nec mos Eccleſiæ is vnquam fuerit quem fingunt, nec Patrum is ſenſus quem imputant, Libellus hic inter cetera ex vera certáque ſuperiorum temporum Hiſtoria demonſtrabit, réque ipſa

oſtendet, ſi non diſſimulant, atque hoc Patres ſenſu locutos putant, quo accipi à nobis volunt, nec Cyprianum ab eis, nec Ambroſium, nec ipſum, cuius magiſterio gloriantur, Auguſtinum intelligi. Quare prudentiæ ac noſtræ vigilantiæ, LECTOR, erit, praui erroris tendiculas, ſeu caſu nobis ſeu ſtudio comparatas proſpicere, omnique ope ne incautos irretiant prouidere.

De Poenitentia Devs præstet vt nvllis fidelibvs necessaria sit.

Pacianus Epiſt. 1. ad Sympronianum.

Digitized by Google

INDEX CAPITVM.

I. TRIVM *criminum veniam pœnitentibus olim negatam, poſtea conceſſam.* pag. 1

II. *Pœnitentiam publicam grauioribus tantùm criminibus & publicis impoſitam.* 10

III. *Cypriani & Ambroſii, quorum verbis abuti ſolent, liquida explanatio.* 18

IV. *Occulta ob delicta publicam imponi pœnitentiam Canones vetant.* 26

V. *Publicam de occultis pœnitentiam vltro ſuſceptam interdum à nonnullis, etiam clericis.* 34

VI. *Pœnitentiæ publicæ ius omne penes Epiſcopum, nullum, niſi eius vice, aut iuſſu, penes presbyteros.* 41

VII. *In pœnitentia publica triplex impoſitio manuum, & quorſum ſingulæ.* 49

VIII. *Publicam tantum pœnitentiam Conſtantinopoli ſublatam à Nectario, non priuatam.* 57

IX. *Publicos pœnitentes in cœna Domini reconciliari Romæ olim mos fuit, & in Gallia.* 64

X. *Duplex fructus publicæ pœnitentiæ, venia delicti, & exemplum.* 72

XI. *Aduerſus eos qui pœnitentes dicunt à ſacerdote non ſolui, ſed ſolutos declarari.* 80

XII. *Communio peregrina in aliis honor fuit, in aliis pœna & ſupplicium.* 87

IACO-

Digitized by Google

IACOBI SIRMONDI

Soc. IESV Preſbyteri

HISTORIA POENITENTIÆ PVBLICÆ.

CAPVT PRIMVM.

Trium criminum veniam pœnitentibus olim negatam, poſtea conceſſam.

POENITENTIÆ publicæ leges, quæ apud maiores noſtros ſeueriores habitæ ſunt, cùm reis veniam non niſi longo & aſpero luctu perfunctis indulgerent, haud paulo

Digitized by Google

duriores grauioreſque primis Eccleſiæ temporibus fuerunt. Quippe quæ ſummis criminibus idololatriæ, mœchiæ, & homicidij veniam non feram ſed nullam prorſus darent, & horum conuictis pœnitentiam quidem volentibus non negarent, pacem autem gratiamque ab vno Deo ſperare & expetere iuberent. Ab his tantùm tribus vt abſtinerent Gentes ad Chriſtum conuerſæ Synodica ſua è Concilio Hieroſolymitano præceperant A-
Act. 15. 28. poſtoli, *Neceſſe eſt vt abſtineatis vos ab idolothytis, & ſanguine, & fornicatione.* Hæc nimirum, vt Pacianus
Epiſt. 1. ait, noui Teſtamenti tota concluſio. Ideo hæc tamquam capitalia & mortifera ſic omni cura vitabant, vt in his offenderet nemo, aut qui offenderet, indignum illum Eccleſiæ ſocietate iudicarent. Stetitque primis ſæculis hic vigor diſciplinæ,

donec Romæ, re ita poſcente, inflecti placuit, veniam mœchis, quorum procliuior lapſus erat, indulgente Papa Zephyrino, Montani contrà diſcipulis, qui pœnitentiam omnem ab Eccleſia tollebant, vehementer obnitentibus, pœnitentiæque fructum, ſi adulteris concederetur, idololatris pariter & homicidis deberi contendentibus. Qua de cauſa Tertullianus, Montani & ipſe lue iam infectus, vtroſque in libro de Pudicitia ſic loquentes inducit. *Etiam apud Chriſtianos non eſt mœchia ſine nobis: Ibidem ſunt idololatriæ vbi immundi ſpiritus res eſt. ibidem eſt & homicidium vbi homo cùm inquinatur occiditur: Igitur aut nec illis, aut etiam nobis pœnitentiæ ſubſidia conuenient. Aut detinemus eam, aut ſequimur. Hæc ipſæ res loquuntur, ſi res voce deficiant. Adſiſtit idololatres, adſiſtit homicida, in medio eorum adſiſtit* Cap. 5.

& mœchus. Pariter de pœnitentiæ officio ſedent in ſacco, & cinere inhorreſcunt, eodem fletu gemiſcunt, eiſdem precibus ambiunt, eiſdem genibus exorant, eandem inuocant matrem. Quid agis molliſſima & humaniſſima diſciplina? Aut omnibus eis hoc eſſe debebis, Beati enim pacifici: *aut ſi non omnibus, noſtra eſſe. Idololatram quidem & homicidam ſemel damnas, mœchum verò de medio eximis, idololatræ ſucceſſorem, homicidæ anteceſſorem, vtriuſque collegam? Perſonæ acceptatio eſt, miſerabiliores pœnitentias reliquiſti.* De hac autem mœchorum venia, etiam inter Catholicos, cùm vſurpari cæpiſſet, ſalua & integra inter illos pace, aliquid fuiſſe diſſidij, nonnullis in Africa ac forſan alibi, priſtinam in eos ſeueritatem retinentibus, oſtendit Cyprianus in epiſtola LII. ad Antonianum. *Et quidem*, inquit, *apud anteceſſores noſtros quidam*

de Epiſcopis iſtic in Prouincia noſtra dandam pacem mœchis non putauerunt, & in totum pœnitentiæ locum contra adulteria clauſerunt. non tamen à coepiſcoporum ſuorum collegio receſſerunt, aut Catholicæ Eccleſiæ vnitatem, vel duritie vel cenſuræ ſuæ obſtinatione ruperunt. vt quòd apud alios adulteris pax dabatur, qui non dabat de Eccleſia ſepararetur. Manente concordiæ vinculo, & perſeuerante Catholicæ Eccleſiæ indiuiduo ſacramento, actum ſuum diſponit & dirigit vnuſquiſque Epiſcopus rationem propoſiti ſui Domino redditurus. Proximo ab his loco pax quoque dari cœpta idololatris, primùm in Africa decernente Cypriano, tum mox Romæ, Clero Romano, dum ſedes vacaret, & Cornelio exinde Papa, idem ſtatuentibus. Nam cùm in Deciana perſecutione lapſi eſſent quamplurimi, atque ex lapſis nonnulli communio-

nem à Cypriano immoderatiùs vrgerent, rem ille nouam & inſuetam, atque in communi Epiſcoporum conuentu aliquando definiendam, ſic interim temperauit, vt qui infirmitate aliqua & periculo premerentur, communionem ij acciperent, ceteri ad publicam Eccleſiæ pacem differrentur; & hanc eius conſtitutionem ad ſe delatam approbans Clerus Romanus, in eandem illi ſententiam reſcripſit, vt lapſis infirmis & in exitu conſtitutis, pax daretur. quorum alterum in Epiſtola XIV. Cypriani, alterum in XXXI. videre eſt. Sedata autem poſthæc perſecutione, creandique in vrbe Pontificis, & habendorum Conciliorum facta poteſtate, Cyprianus in Africa, & Romæ Cornelius, de lapſorum reconciliatione in Synodis ſuis quid ſtatuerint, in eadem ad Antonianum epiſtola

exponitur. *Perſecutione*, inquit, *ſopita, cùm data eſſet facultas in vnum conueniendi, copioſus Epiſcoporum numerus, quos integros & incolumes fides ſua & Domini tutela protexit, in vnum conuenimus, & ſcripturis diu ex vtraque parte prolatis, temperamentum ſalubri moderatione librauimus, vt nec in totum ſpes communicationis & pacis lapſis denegaretur, ne plus deſperatione deficerent, & eo quòd Eccleſia ſibi clauderetur, ſecuti ſæculum gentiliter viuerent: nec tamen rurſus cenſura Euangelica ſolueretur, vt ad communicationem temerè proſilirent, ſed traheretur diu pœnitentia, & examinarentur cauſæ & voluntates, & neceſſitates ſingulorum, ſecundum quod libello continetur, quem ad te perueniſſe confido, vbi ſingula placitorum capita conſcripta ſunt. Ac ſi minus ſufficiens Epiſcoporum in Africa numerus videbatur, etiam Romam ſuper hac re ſcripſimus*

ad Cornelium Collegam noſtrum. qui & ipſe cum plurimis Coepiſcopis habito Concilio, in eandem nobiſcum ſententiam pari grauitate, & ſalubri moderatione conſenſit. Ex quibus liquet quod innuebamus, veniam lapſis ante Cypriani & Cornelij tempora conceſſam non fuiſſe. Porrò vt de mœchis, cùm primùm ad pacem admiſſi ſunt, obſtitere Montaniſtæ, ſic de lapſis Nouatiani, hoſtes & ipſi pœnitentiæ, qui pœnitentiæ fructum, id eſt veniam, dari ab Eccleſia non poſſe contendebant. De homicidis autem, quod reliquum erat, quandonam & per quos recipi ad pacem cœperint, incertum eſt. Haud multo pòſt cœpiſſe, fidem opinor faciunt Synodi Ancyranæ, quæ Nicænam præceſſit, Canones XXI. & XXII. qui homicidis inter ceteros ſtata pœnitentiæ paciſque interualla definiunt. At

Concilium Eliberitanum, vt multi eius Canones docent, præter hæc tria, de quibus conſenſiſſe Catholicas Eccleſias ex Tertulliano didicimus, aliis etiam criminibus non paucis communionem nec in fine dandam cenſuit,& Concilio primo Arelatenſi communionem ſimiliter apoſtatis, qui hanc antea non petierint,Canone XXIII. dari non placuit. Ceterùm poſtrema ſeueritatis antiquæ tempora hæc fuerunt. Quæ enim poſtmodum ſecuta eſt Synodus Nicæna, tum alia de lapſis molliùs ſanxit, tum hoc generatim Canone XIII. ne cuiquam in exitu vitæ petenti viaticum denegetur.

Digitized by Google

à ſocietate tamen remouemus altaris, vt pœnitendo placare poſſint, quem peccando contempſerint: quid aliud, inquam, ſignificat, quàm crimina per publicam pœnitentiam in Eccleſia non plecti, niſi quæ publica ſunt, & cum ſcandalo coniuncta? Eligij præterea Epiſcopi diſerta vox eſt in Homilia XVI. *Vos fratres alloquor, quos publica actio criminalis publicam cogit agere pœnitentiam.* & Concilij Cabilonenſis II. Canon XXV. *Si quis publicè peccat, publica multetur pœnitentia.* Sed ab Auguſtino ne diſcedamus. Cuius cùm multa ſint de pœnitentia & de pœnitentibus ſcripta præclarè, tum luculenta in primis & locuples in Homilia L. de triplici actione pœnitentiæ diſſertatio, quam è re noſtra eſt hoc loco non prætermitti. tum quòd eos apertè refellit, qui publicæ pœnitentiæ quælibet peccata ſubiiciunt,

tum quòd alia continet, quæ lucem iis etiam quæ poſtea dicentur allatura ſunt. Auguſtinum ergo in hac Homilia, ſiue, vt cum Poſidio loquamur, in libro de vtilitate agendæ pœnitentiæ, ſuis verbis, ſed compendio differentem audiamus. TRES *ſunt*, inquit, *actiones pœnitentiæ, quas mecum veſtra eruditio recognoſcit. Sunt enim vſitatæ in Eccleſia Dei, & diligenter attendentibus notæ.* VNA *eſt, quæ nouum hominem parturit, donec per baptiſmum ſalutare omnium præteritorum fiat abolitio peccatorum. Omnis enim qui cum arbitrio voluntatis ſuæ conſtitutus eſt, cùm accedit ad Sacramenta fidelium, niſi eum pœniteat vitæ veteris, nouam non poteſt inchoare. Ab hac pœnitentia cùm baptizantur ſoli paruuli ſunt immunes. nondum enim vti poſſunt libero arbitrio, Ceterorum hominum nullus tranſit ad Chriſtum, vt incipiat eſſe quod non erat, niſi*

eum pœniteat fuiſſe quod erat. Hæc prima pœnitentia præcipitur Iudæis dicente
Act. 2. 38. *Apoſtolo Petro*, Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrûm in nomine Domini noſtri IESV CHRISTI. ALTERA *verò pœnitentia eſt, cuius actio per totam iſtam vitam, qua in carne mortali degimus, perpetuæ ſupplicationis humilitate ſubeunda eſt. vnde etiam orantes dicimus, quod in tota iſta vita oportet dicamus*, Di-
Matt. 6. 12. mitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. *Non enim ea dimitti precamur, quæ iam in baptiſmo dimiſſa ſunt, & niſi dimiſſa credimus, de ipſa fide dubitamus. Sed vtique de quotidianis non lethalibus ſcilicet peccatis hoc dicimus, pro quibus etiam ſacrificia eleemoſynarum, ieiuniorum, & ipſarum orationum & ſupplicationum quiſque pro ſuis viribus offerre non ceſſat.* TERTIA *actio eſt pœnitentiæ, quæ pro illis peccatis ſub-*

eunda eſt, quæ legis decalogus continet, & de quibus Apoſtolus ait, quoniam qui talia agunt regnum Dei non poſſidebunt. *In hac ergo pœnitentia maiorem in ſe quiſque ſeueritatem debet exerere, vt à ſeipſo iudicatus non iudicetur à Domino. Aſcendat itaque homo aduerſum ſe tribunal mentis ſuæ, atque ita conſtituto in corde iudicio, adſit accuſatrix cogitatio, teſtis conſcientia, carnifex timor. Inde quidam ſanguis animi confitentis per lacrymas profluat. Poſtremò ab ipſa mente talis ſententia proferatur, vt ſe indignum homo iudicet participatione corporis & ſanguinis Domini. vt qui ſeparari à regno cælorum timet per vltimam ſententiam ſummi iudicis, per Eccleſiaſticam diſciplinam à Sacramento cæleſtis panis interim ſeparetur. & cùm in ſe protulerit ſeueriſſimæ medicinæ, ſed tamen medicinæ, ſententiam, veniat ad Antiſtites, per quos illi in Eccleſia claues mi-* Gal. 6. 21.

niſtrantur, & à præpoſitis ſacramentorum accipiat ſatisfactionis ſuæ modum, vt in offerendo ſacrificio cordis contribulati deuotus & ſimplex id tamen agat, quod non ſolùm ipſi proſit ad recipiendam ſalutem, ſed etiam ceteris ad exemplum. Vt ſi peccatum eius non ſolùm in graui eius malo, ſed etiam in tanto ſcandalo eſt aliorum, atque hoc expedire vtilitati Eccleſiæ videatur Antiſtiti, in notitia multorum, vel etiam totius plebis, agere pœnitentiam non recuſet, non reſiſtat, ne lethali & mortiferæ plagæ per pudorem addat tumorem. Nemo arbitretur, fratres, propterea ſe conſilium ſalutiferæ huius debere pœnitentiæ contemnere, quia multos fortè aduertit & nouit ad ſacra altaria accedere, quorum talia crimina non ignorat. Quamuis enim vera ſint quædam, non tamen iudici facilè credenda ſunt, niſi certis indiciis demonſtrentur. Nos verò à communione prohibere quemquam

quam non poſſumus, quamuis hæc prohibitio nondum ſit mortalis, ſed medicinalis, niſi aut SPONTE *confeſſum, aut aliquo ſiue ſæculari ſiue Eccleſiaſtico iudicio nominatum atque conuictum.* Audiant qui obluctantur. Negat Auguſtinus ad publicam pœnitentiam adigi quemquam poſſe, niſi qui aut ſponte confeſſus, aut iudicio aliquo ſit conuictus. Qua de re autem conuictus? De crimine non ſolùm graui, ſed cum aliorum ſcandalo & offenſione coniuncto, id eſt noto & cognito. Vnum enim hoc genus huic pœnitentiæ obnoxium cenſuiſſe ſuperiora eius verba demonſtrant. Quod cùm ita ſit, vndenam diſertis hominibus aliquando venit in mentem, vt SPONTE CONFESSVM hoc loco de occultis contra Auguſtini mentem exponerent, ſuffragiumque ab illo errori ſuo ſperarent? Nam peruer-

ſius certè ac iniquius eſſe nihil poteſt, quàm vt eius ſibi quiſquam auctoritatem arroget, quem aſſentientem ſibi habere nequeat, niſi ipſum cogat à ſeipſo diſſentire.

CAPVT III.

Cypriani & Ambroſij, quorum verbis abuti ſolent, liquida explanatio.

SED alios habere ſe dicunt ſententiæ ſuæ adſertores exploratos & graues. Quoſnam verò? Cyprianum & Ambroſium. Graues profectò, & exceptione maiores. neque nos, ſi de teſtimonio conſtabit, de auctoritate pugnabimus. Sed quid tandem Cypriani habent, quod ipſorum faueat errori? Quòd de minoribus videlicet delictis publicam agi pœnitentiam in epiſtola decima doceat, iterúmque in duodecima, & per eandem expiari

occulta in libro de lapſis. Hęc enim ſunt quæ obtendunt. Quis autem hîc ſtatim eos falli non videat, qui non intelligant minora à Cypriano delicta dici, quæ licèt magna ſint, eo tamen quòd in Deum præcipuè non incurrant, cum iis collata quæ incurrunt, minora iudicentur? De his enim eum loqui Epiſtolæ duodecimæ verba declarant. *Nam cùm in minoribus*, inquit, *delictis, quæ non in Dominum committũtur, pœnitentia agatur iuſto tempore, & exomologeſis fiat inſpecta vita eius qui agit pœnitentiam, nec ad communicationem venire quis poßit, niſi primò illi ab Epiſcopo & à clero manus fuerit impoſita; quanto magis in his grauiſſimis & extremis delictis cautè & moderatè ſecundum diſciplinam Domini obſeruari oportet?* Quid apertius? Delicta enim hæc, de quibus agebatur pœnitentia, magna & grauia fuiſſe non ne-

gat, ſed minora tamen & leuiora grauiſſimis. Ergo quemadmodum apud Auguſtinum in libro de fide & operibus cap.XIX. cùm tria quædam eſſe mortifera legimus, quæ excommunicatione punienda ſint, impudicitiam, idololatriam, homicidium, horum trium & ſi aliud alio minus eſt, de nullo tamen dubitamus quin ſit mortiferum: ſic apud Cyprianum ſtatuendum eſt, quæ minora vocat, eadem magna eſſe tamen & grauia, atque ita grauia vt pœnitentia publica plectenda ſint. Quare cauſam illi ſuam ex hoc capite nihil adiuuant: videamus an ex altero. Affirmat, inquiunt, Cyprianus in libro de lapſis, vel ſolam voluntatem, (cogitationem opinor dicere voluerunt) hoc genere pœnitentiæ, id eſt publica, expiari oportere. Sed quæſo vos, expiaríne oportere dixit, an

Digitized by Google

vltro ac ſponte quibuſdam expiare libuiſſe? Ipſum audiamus. ſimul autem meminerimus, ecquorum cauſa iſta commemoret. Illorum nempe, qui grauiſſimis criminibus obſtricti, cùm publicam pœnitentiam legibus deberent, agere detrectabant. Quos vt commoueat, & pudore ſuffundat, iſtorum profert exemplum, qui quod ab eis leges non poſcerent, vltro præſtabant. *Quanto & fide maiores*, ait, *& timore meliores ſunt, qui quamuis nullo ſacrificij, vel libelli facinore conſtricti, quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipſum apud ſacerdotes Dei dolenter & ſimpliciter confitentur, exomologeſim conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam paruis licet & modicis vulneribus exquirunt?* Exquirebant ipſi ſua ſponte, vt dixi, vt nolentes ſubirent lex nulla imperabat: quia occultis peccatis

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

priuatam deberi pœnitentiam omnium ſenſus fuit, non publicam. Quamobrem deluſit hîc etiam ſpes illorum Cyprianus, reſtat vt de Ambroſio reſpondeamus. Nam hunc etiam ſibi ſed iniuria vendicant. tantúmque ſibi in vno Ambroſij loco præſidij habere viſus eſt doctor frequentis communionis, vt hunc vnum ſuo, vt cetera deſint, ſanciendo firmandóque dogmati ſufficere arbitretur. Vult etenim, præcipitque, ipſius iudicio, Ambroſius, pro peccatis etiam occultis publicam agi pœnitentiam, eámque acerrimam. Quo tandem in libro? In priore de Pœnitentia. quibus verbis? *Si quis*, inquit, *occulta crimina habens propter Chriſtum tamen ſtudioſè pœnitentiã egerit, quomodo iſtic recipit, ſi ei communio non refunditur?* Et ex his vir acutus confici putat in ipſius hæreſi Am-

Lib. 1. de Pœnitent. cap. 16.

broſium fuiſſe, vt occultis criminibus perinde ac manifeſtis, publicam deberi pœnitentiam cenſeret? Iam nimirum intelligere eſt, cur TAMEN illud, quod Ambroſius in oratione ſua poſuerat, in Gallica ipſe verſione ſit prætergreſſus. Reſtituatur enim vocula quam ſuppreſſit, mox elucebit, eorum qui publicam agunt pœnitentiam, alios, quorum publica ſunt crimina, noxam Canonicis legibus debere. alios, qui occultis tantùm tenentur, noxam non debere, ſponte tamen interdùm Chriſti cauſa ſuſcipere. quòd verò hos quoque Ambroſij ſententia debere dicunt, ipſorum error eſt, non Ambroſij. At hoc voluiſſe & ſenſiſſe Ambroſium ſequentia, vt interpretantur, eius verba teſtantur. *Volo*, inquit, *veniam reus ſperet, petat cum lacrymis, petat gemitibus; petat populi totius fle-*

tibus. vt ignoſcatur obſecret. & cùm ſecundò & tertiò fuerit dilata eius communio, credat remiſſiùs ſe ſupplicaſſe. Fletus augeat, miſerabilior poſtea reuertatur. Teneat pedes brachiis, oſculetur oſculis, lauet fletibus, nec dimittat, Luc.7.47. *vt de ipſo dicat Dominus Ieſus,* Dimiſſa ſunt peccata eius multa, quoniam dilexit multum. *Cognoui quoſdam in pœnitentia ſulcaſſe vultum lacrymis, exaraſſe continuis fletibus genas. ſtrauiſſe corpus ſuum calcandum omnibus, ieiuno ore ſemper & pallido mortis ſpeciem ſpiranti in corpore prætuliſſe. Quid expectamus vt mortui mereantur veniam, qui mortem ſibi intulerunt cùm viuerent?* An obſcurè, inquiunt, quemadmodum expiari occulta velit his verbis expreſſit Ambroſius? Quinimmo in his ipſis verbis quibus nituntur, duplex ipſorum eſt allucinatio. Vna quòd hæc ad eoſdem, ad quos ſupe-

periora, pertinere putant, quod falſum eſt. altera, quòd Ambroſianum iſtud VOLO, in quo vim ſtatuunt, nec præceptum vllum reuera continet, quale ſuſpicantur, nec ad latentium, ſed ad publicorum criminum reos referendum eſt, Nouatianorum in vtriſque duritiam & aſperitatem inſectante Ambroſio, qui nec propter occulta vltro pœnitentibus communionem tribuerent, nec aliorum miſeria tangerentur, qui publica, quæ commiſerant, lacrymis & fletu, omniumque generum cruciatibus expiare conabantur. Quod ſi publicæ ob priuatos lapſus luendæ noxæ in verbis Ambroſij nullum eſt argumentum, quo recidet veſtra illa ſibi plaudens & gratulans exultatio, Hoc vno ex Ambroſij loco exploratam per vos comprobatamque rem eſſe, obſtinatæque mentis habendos qui contradicant?

CAPVT IV.

Occulta ob delicta publicam imponi pœnitentiam Canones vetant.

QVANTO exploratiùs quantóque certiùs dicturi erant, ſi de occultis facinoribus contraria dicerent, Præpoſitis Eccleſiæ nefas fuiſſe publicam cuiquam illorum cauſa pœnitentiam infligere? Hoc enim eſt quod S. Auguſtinum iam ſupra teſtantem audiuimus, *Nos à communione prohibere quemquam non poſſumus, niſi aut ſponte confeſſum, aut aliquo ſiue ſæculari, ſiue Eccleſiaſtico iudicio nominatum atque conuictum.* Quòd ſi cauſam cur non liceat interroges, illico adiunxit, *Quis enim ſibi vtrâmque audeat aſſumere, vt cuiquam ipſe ſit accuſator & iudex?* Iudex pœnitentiæ publi-

Homil.58.

cæ, vt ſuo loco dicetur, ſolus eſt Epiſcopus. accuſator ergo idem eſſe non poteſt. Quid igitur conſilij capiendum Epiſcopo, ſi occultum cuiuſquam crimen, propter quod repelli à communione debeat, ſolus ipſe norit? Id nimirum, quòd Canones ſuggerunt, vt in publicum nihil proferat, & non putet ad iniuriam ſuam pertinere, ſi ei ſoli non credatur. Africani quippe Concilij hac de re perſpicua eſt ſententia Canone XCIX. *Si quando Epiſcopus dicit aliquem ſibi publicum crimen eſſe confeſſum, atque ille neget, & pœnitere noluerit, non putet ad iniuriam ſuam Epiſcopus pertinere, quòd illi ſoli non creditur. Et ſi ſcrupulo propriæ conſcientiæ ſe dicat neganti nolle communicare, ſecretè tamen interdicat ei communionem, donec obtemperet.* Perſpicuus & inter Gallicanos Canon VIII. Vaſenſis Synodi prioris.

Quòd ſi ſe tantùm Epiſcopus alieni ſceleris conſcium nouit, quamdiu probare non poteſt, nihil proferat: ſed cum ipſo ad compunctionem eius ſecretis correptionibus elaboret. Quòd ſi correptus pertinacior fuerit, & ſe communioni publicæ ingeſſerit, etiamſi Epiſcopus in redarguendo illo, quem reum iudicat, probationibus deficiat, indemnatus licèt ab his qui nihil ſciunt ſecedere ad tempus iubeatur, illo, quamdiu probari nihil poteſt, in communione omnium, præterquam eius qui eum reum iudicat, permanente. Huius diſciplinæ iuriſque non ignarus nec immemor S. Ambroſius, *Quotieſcumque illi aliquis*, vt in eius vita narrat Paulinus, *ad percipiendam pœnitentiam lapſus ſuos confeſſus eſſet, ita flebat, vt & illum flere compelleret. Videbatur enim ſibi cum iacente iacere. Cauſas criminum, quas illi confitebantur, nulli niſi Domino, apud quem intercedebat, loquebatur.*

bonum relinquens exemplum poſteris ſacerdotibus, vt interceſſores apud Deum ſint magis, quàm acccuſatores apud homines. Nec minor eius obſeruandæ cura fuit ac ſtudium Auguſtini, qui hoc in genere præſtare quid ſoleret, narrat ipſe in Homilia XVI. de verbis Domini cap. VIII. *Nouit,* inquit, *neſcio quem homicidam Epiſcopus, & alius illum nemo nouit. Ego nolo illum publicè corripere, & tu quæris inſcribere. Prorſus non prodo, nec negligo. Corripio in ſecreto, pono ante oculos Dei iudicium, terreo cruentam conſcientiam, perſuadeo pœnitentiam.* Quantum autem ab iis abeſſet, qui non compertis criminibus publicam indicunt pœnitentiam, in Bonifacij preſbyteri cauſa declarauit: quæ, vt in eius eſt Epiſt. CXXXVII. anceps cùm eſſet & ambigua, quòd duorum alter alteri crimen inferret, neuter agnoſceret: cúmq; reum

alterum culpa teneri conſtaret, vel obiecti falsò criminis, vel admiſſi, de neutro tamen vter potius non liqueret, ne in re obſcura & incerta, vel innocentem plectere cogeretur, vel obnoxium abſoluere, diuinum expectans iudicium, vtrique perſuaſit, vt ad S. Felicis Nolani memoriam pergerent, vt vbi explorandæ veritati humana præſidia deerant, cæleſti ſi fortè, quod ſæpe factum meminerat, indicio aliquo pateſieret. Sed & Leonis magni ad Epiſcopos quoſdam Italiæ exſtat Epiſtola, grauiter illos hoc nomine redarguens quòd occulta pœnitentium delicta publicè iuberent recitari, cùm reatus, vt ait, conſcientiæ ſufficiat ſoli ſacerdoti indicari confeſſione ſecreta. Quam ob rem improbam conſuetudinem præcipit remoueri, quia *ſufficit*, inquit, *illa confeſſio, quæ primùm Deo*

Epiſtola XXCVI.

offertur, tunc etiam ſacerdoti, qui pro delictis peccatorum precator accedit: Scio cauillari hoc loco nonnullos, occultorum lapſuum confeſſionem tantùm prohiberi, non publicam pœnitentiam. Quaſi verò de pœnitentia publica hîc ſermo ſit Leoni, non de priuata, quæ ſolum habeat conſcium ſacerdotem: aut ſi de publica ſermo eſſet, ſine confeſſione publica imponi hæc cuiquam poſſit, vel à reo ſpontè oblata, vel ab eodem quoquo modo expreſſa. Cæterùm quod ſæpe iterandum eſt, ſicut publicam de occultis criminibus confeſſionem Canones reprehendunt, ita publicam pœnitentiam, niſi de publicis ac manifeſtis imperant nunquam. Ecquos, enim, & quo nomine ad hanc adigendos in Capitulis ſuis docet Hincmarus? *Si publicum*, inquit, *homicidium, aut adulterium, ſiue periu-*

rium, vel quodcunque criminale peccatum publicè perpetratum fuerit. Ecquos Concilium VI. Arelatenſe? *qui publico crimine conuicti ſunt.* Ecquos Cabilonenſe II? *qui publicè peccarint.* Qui de publico nominatim ſtatuunt, de priuato ſcilicet excipiunt, & quod in Remenſi II. cautum eſt, diſcrimen haberi volunt inter eos quibus publicè, & quibus abſconsè pœnitendum eſt.

Lib. 6. Cap. 96. Voluit itidem, reque ipſa præſtitit Ludouicus Pius, rapinam facientium pœnam diſtinguens in hunc modum. *Nam ſi publicè actum fuerit, publicam inde agat pœnitentiam, iuxta ſanctorum Canonum ſanctionem. Si verò occultè, ſacerdotum conſilio ex hoc agat pœnitentiam.* Poſt tot igitur Synodorum decreta, Synodiſque adſtipulantia veterum tot exempla, quid ſibi hodie volunt, qui occultè an publicè quis peccet nullo

nullo habent diſcrimine, pari pœna vtroſque damnant, publicæ omnes pœnitentiæ ſubiiciunt? Sed Part.2. c.3. habent tamen quo errorem prætexant: quia Canonem vllum eſſe negant, qui de adulterorum pœnitentia cùm agitur, non generatim omnes tum publicos tum occultos comprehēdat. Quo quidem abſurdius fingi nihil potuit. Nam Hincmarum, quem de ſolis publicis affirmantem audiuimus, ſi opponamus, quâ euadent? Neque enim Eccleſiaſtici iuris parum ſcientem Hincmarum, aut in Canonibus parum verſatum nobis perſuadebunt. An ad morem nunc Epiſcoporum prouocare pergent, vt ex eo quòd inter reatus tribunali ſuo reſeruandos, adulterium duntaxat publicum hodie numerant Epiſcopi, déque occulto excipiunt, etiam occultum anteà pœnitentiæ publicæ le-

Digitized by Google

gibus obnoxium fuiſſe arbitrentur? Atqui aliam in partem ratiocinari contrà debuerant, vt concluderent, ſolum nunc propterea publicum ab Epiſcopis reſeruari, quia ſolum hoc olim pœnitentiæ publicæ ſubmittebant. Maneat itaque, quod docere inſtitueramus, publicam occultis criminibus pœnitentiam infligi per leges Eccleſiaſticas non licuiſſe.

CAPVT. V.

Publicam de occultis pœnitentiam vltro ſuſceptam interdum à nonnullis, etiam clericis.

SED erit fortaſſe de quo inter nos conueniat, ſi æquis legibus paciſci non recuſemus. De publica enim pœnitentia contendimus, quam iſti occultis facinori-

bus non ſecùs ac manifeſtis competere volunt. Nos occultorum ſæpe cauſa expetitam à multis, actámque non inficiamur. dent ipſi pariter imperatam nunquam fuiſſe, nullum erit diſſidium. Duplex namque, vt Auguſtinus docet, pœnitentium fuit genus. *Abundant hîc pœnitentes*, Sermone inquit CXLIV. de Tempore. *quando illis imponitur manus, fit ordo longiſſimus. Aliqui ipſi pœnitentiæ locum ſibi petierunt: alij excommunicati à nobis in pœnitentiæ locum redacti ſunt.* Hîc ſibi è priori genere oſtendi quempiam ſi requirant, oſtendet Ambroſius, illum ipſum quem ſupra deſignauit, qui occulta crimina habens, pro Chriſto tamen ſtudioſè pœnitentiam agat. Agebant enim hi quoque cum aliis pœnitentiam, ſed volentes, non coacti, conceſſam ſibi, permiſſámque ab Epiſcopo, non

imperatam. quo imperio qui ad pœnitentiam adigebantur, ſoli propriè pœnitentes Auguſtino teſte appellati ſunt. *Agunt*, inquit in epiſtola CVIII. ad Seleucianam, *homines pœnitentiam, ſi poſt baptiſmum ita peccauerint, vt excommunicari & poſtea reconciliari mereantur, ſicut agunt in omnibus Eccleſiis illi, qui propriè pœnitentes appellantur.* & alio iterum loco, in Homilia XXVII. *Eſt pœnitentia grauior atque luctuoſior, in qua propriè vocantur in Eccleſia pœnitentes, etiam remoti à ſacramento altaris participando, ne accipiendo indignè, iudicium ſibi manducent & bibant.* Proprium, inquam, Eccleſiaſtica conſuetudine pœnitentium nomen illorum fuit, ac peculiare, qui publici criminis cauſa excommunicati ab Epiſcopo fuerant, publicámque pœnitentiam agere iuſſi. Alterum verò genus

hoc pœnitentiæ, quod ſponte à nonnullis, quorum occulta erant delicta, ſuſcipiebatur, nec propriè hoc nomine cenſebatur, & procul à probro vel infamia erat vſque adeo, vt Clericis quoque, quibus publicam ſubire pœnitentiam non licuit, ſaluo illorum gradu & honore concederetur. Quam ſanè in partem, quando huius rei ſe dat occaſio, accipiendus mihi ſemper viſus eſt Canon quartus Concilij primi Arauſicani, *Pœnitentiam deſiderantibus etiam Clericis non negandam.* Alioqui quo pacto verba hæc cum Siricij Papæ ad Himerium verbis illis non pugnarent, *Pœnitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum?* Cúmque vt ad Bonifacium Comitem ſcribit Auguſtinus in epiſtola L. *conſtitutum ſit in Eccleſia, ne quiſquam poſt alicuius criminis pœnitentiam clericatum accipiat, vel* Cap. 14.

ad clericatum redeat, vel in clericatu remaneat, ſi de manifeſti criminis pœnitentia ſermo hîc eſſet, quodnam huius agendæ poſſet eſſe deſiderium clerico, cui hac defungi ſine gradus ſui iactura non liceat? De occultorum igitur quamuis publica pœnitentia interpretandum eſt, in qua nullius criminis aperta ſit profeſſio. quæ proinde ſicut laïcum, ne clericus fiat, ex Toletani IV. decreto non impedit, ita clerico non officit, quo minus in clericatu permaneat. Quod ipſum planè confirmans Toletana Synodus XIII. de Epiſcopo, qui morti vt rebatur proximus, pœnitentiam acceperat, & recepta pòſt valetudine, an Epiſcopatum retinere, aut eo fungi poſſet, ambigebat, Canone X. reſpondit, fraudi hoc illi eſſe non poſſe, ſi nullum crimen ſit confeſſus, ac ne ambigua in poſte-

rum res foret, his verbis ita conſtituit: *Sancta Synodus definiuit, vt quicumque Pontificum, vel ſacerdotum, deinceps per manus impoſitionem pœnitentiæ donum exceperint, nec ſe mortalium criminum profeſſione notauerint, tenorem retinendi regiminis non amittant, ſed per Metropolitanum reconciliatione pœnitentium more ſuſcepta, ſolita compleant ordinis ſui officia, vel cetera myſteriorum ſibi credita ſacramenta.* Quòd ſi profeſſi alicuius criminis pœnitentiam egiſſet hic Epiſcopus, quid aliud de illo iudicare licuit patribus Toletanis, quàm quod in re pari de Theodoſio Arelatenſi Epiſcopo paucis antè annis ſtatuerant Cabilonenſes, Epiſcopalem illum cathedram nec tenere nec regere poſſe? aut quid aliud expectare ab illis potuit; quàm vt quod de Contumelioſo Reienſi Ioannes Papa decreuerat, in Monaſterium,

priuata Deum pœnitentia placaturus mitteretur? quoniam alienum eſt à conſuetudine Eccleſiaſtica, ſicut Leo Magnus ad Ruſticum reſcripſit Narbonenſem, vt qui preſbyteri vel diaconi, (nedum qui Epiſcopi) fuerint conſecrati, hi pro crimine aliquo ſuo publicam pœnitentiam accipiant. *Vnde huiuſmodi lapſis ad promerendam miſericordiam Dei priuata*, inquit, *eſt expetenda ſeceſſio.* Iam igitur, vt ad rem noſtram redeamus, oſtenſum eſt, inter hæc duo pœnitentium genera quantum ſit diſcrimen, & cùm pœnitentes propriè ij dicantur, quos Epiſcopus excommunicauit, redegitque ad pœnitentiam, propterea hoc illis nomen, qui occultis tantùm tenentur, non competere, quòd excommunicari horum cauſa, cogíque ad publicam pœnitentiam non debeant.

Cap. 2.

CAPVT VI.

Pœnitentiæ publicæ ius omne penes Epiſcopum, nullum niſi eius vice aut iuſſu penes preſbyterum.

DE pœnitentia publica, quibuſnam imponi aut permitti ſoleret, ſatis opinor ex ſuperioribus perſpectum eſt. Sequitur vt huius imponendæ adminiſtrandæque auctoritatem penes ſolos Epiſcopos reſediſſe oſtendamus: preſbyteris verò, niſi cùm illi iuberent, aut concederent, nullam fuiſſe. Res, ſi attendamus, nec obſcura prorſus, nec ambigua: ſed adſerenda nobis hoc loco, & confirmanda propter illos, qui nouo exemplo, cùm amplius nihil ſint quàm preſbyteri, Epiſcoporum prærogatiuam ſibi arrogant hac in

parte. In quo quidem Canonum antiquorum, ſi dici patiuntur, ignaros ſe probant, aut immemores. Nam vt de plurimis, qui hoc vetant paucos ſeligamus, quid notius eſt Canone III. Synodi II. Carthaginenſis, *vt chriſmatis confectio, & puellarum conſecratio, à presbyteris non fiant, vel reconciliare quemquam in publica Miſſa preſbytero non liceat?* aut Synodi III. Canone XXVII. *Vt preſbyter inconſulto Epiſcopo non reconciliet pœnitentem, niſi abſente, & neceſſitate cogente?* & Synodi eiuſdem Canone XXXI. *Vt pœnitentibus, ſecundum peccatorum differentiam, Epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur?* In tribus autem his Canonibus, quis tria illa quæ innuebamus conſtituta non videt? pœnitentiæ ſcilicet publicæ arbitrium penes Epiſcopos ſtetiſſe, arbitrium hoc vſurpare preſbyteris interdi-

ctum, indultum his interdum aliquid, vel conſulto Epiſcopo, vel abſente? Cum Africæ Canonibus conſenſiſſe Gallicanos, ne alias gentes perſequamur, fidem facit duodecimus Andegauenſis, *Pœnitentiæ locus omnibus pateat, qui conuerſi errorem ſuum voluerint confiteri. quibus perſpecta qualitate peccati, ſecundum Epiſcopi æſtimationem, erit venia largienda.* fidem facit & Agathenſis XLIV. *Benedictionem ſuper plebem in Eccleſia fundere, aut pœnitentem in Eccleſia benedicere preſbytero penitus non licebit.* Quorum canonum in altero, ſua Epiſcopo erga pœnitentes auctoritas adſeritur, in altero, preſbyteris ne hanc ſibi vendicent inhibetur. Vigebat tunc ergo, religioſéque colebatur idem mos in Gallia. Quin & Caroli magni temporibus, quando ad inſtaurandam Eccleſiaſticam diſci-

plinam, quina vno eodémque anno, qui eius vitæ poſtremus fuit, diuerſis in locis celebrata ipſius iuſſu & imperio ſunt Concilia, peculiarem inter cetera curam illis fuiſſe reſtituendæ & obſeruandæ pœnitentiæ publicæ docet Canon XXV. Synodi II. Cabilonenſis. *Pœnitentiam*, inquit, *agere iuxta antiquam Canonum conſtitutionem, in pleriſque locis ab vſu receſſit, & neque excommunicandi, neque reconciliandi antiqui moris ordo ſeruatur. Vt à domino Imperatore impetretur adiutorium, qualiter ſi quis publicè peccat, publica multetur pœnitentia, vt ſecundum ordinem Canonum pro merito ſuo excommunicetur & reconcilietur.* Reſtitutam autem reipſa, reuocatamque in vſum tunc fuiſſe publicam pœnitentiam, temporum illorum hiſtoriæ loquuntur. Quas verò in hac partes Epiſcopi ducerent, &

quas preſbyterorum, quantúmque inter vtroſque diſcrimen, vberrimè planiſſiméque exponit Hincmarus Archiepiſcopus in eo capitulo, quod inter anni eius XII. Capitula primum locum tenet. quod ipſum ad totam hanc quæſtionem illuſtrandam integrum hoc loco proferemus. Sic ergo ſe habet.

Hincmari Remenſis ad Preſbyteros Diœceſis ſuæ.

CAPITVLVM.

VT *vnuſquiſque ſacerdos maximam prouidentiam habeat, quatenus ſi fortè in parochia ſua publicum homicidium, aut adulterium, ſiue periurium, vel quodcumque criminale peccatum, publicè perpetratum fuerit, ſtatim ſi auctorem facti vel conſentientem adire potuerit, hortetur eum quatenus ad pœnitentiam veniat coram Decano*

& compreſbyteris ſuis, & quicquid ipſi inde inuenerint vel egerint, hoc comminiſtris noſtris, magiſtris ſuis, qui in ciuitate conſiſtunt, innoteſcat: vt infra quindecim dies ad noſtram præſentiam, ſi intra parochiam noſtram fuerimus, veniat, & iuxta traditionem Canonicam publicam pœnitentiam cum manus impoſitione accipiat. Et ſi longiùs à parochia noſtra fuerimus, annus & dies Kalendarum ſubtiliter deſcribatur, quando peccatum publicum quiſque admiſit, & quando ad pœnitentiam coram miniſtris venit, vel quando ad impoſitionem manus noſtræ peruenit. Et ſemper de Kalendis in Kalendas menſium, quando preſbyteri de decaniis ſimul conueniunt, conlationem de pœnitentibus ſuis habeant, qualiter vnuſquiſque ſuam pœnitentiam faciat, & nobis per comminiſtrum noſtrum renuntietur,] vt in actione pœnitentiæ penſare valeamus, quando quiſque pœniten-

Digitized by Google

tium reconciliari habeat. Et ſi fortè quis ad pœnitentiam venire noluerit, infra quindecim dies poſt perpetrationem peccati, & cohortationem preſbyteri, in cuius parochia actum fuerit, & ſedulitatem Decani, aut compreſbyterorum ſuorum, atque inſtantiam comminiſtrorum noſtrorum, decernatur qualiter qui peccatum perpetrauit, & ad pœnitentiam redire contemnit, à cætu Eccleſiæ, donec ad pœnitentiam redeat, ſegregetur. Et ſciat quiſque preſbyter, quia ſi per alium nobis cognitum fuerit quod in ſua parochia admittitur, & tardiùs ad noſtram notitiam perlatum fuerit, tantos dies à miniſterio ſuſpenſus in pane & aqua excommunicatus morabitur, quantos dies noſtram vel comminiſtrorum notitiam ipſa actio ſine illius ſuggeſtione & debita ac iuſſa commonitione ſupertranſierit: & in cuius negligentia peccator publicus non commonitus, poſt tantos dies ſicut præfixi-

Digitized by Google

mus obierit, ſciat ſe quiſque presbyter gradum amiſſurum. Hoc tamen omnimodis ab omnibus caueatur, vt nemo pœnitens, & cum deuotione petens, vltima pœnitentia, vel vltimo viatico defraudetur: ea conuenientia, vt ſi conualuerit, ſecundum Eccleſiaſticas regulas pœnitentiam agat, & reconciliationem, quantum Deus ſibi conceſſerit, in ordine pœnitentium expetat & expectet. Hæc ille. Viderint ab Hincmari ſenſu quantum abſint, qui preſbyteros in pœnitentiæ publicæ adminiſtratione pares faciunt Epiſcopis, quantumque pariter diſſideant à Ratherio Veronenſi, cuius illa poſt Hincmarum ad diœceſanos preſbyteros ſunt monita, *De occultis peccatis pœnitentiam vos dare poſſe ſcitote: de publicis ad nos deferendum agnoſcite.*

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT VII.

In pœnitentia publica triplex impoſitio manuum, & quorſum ſingulæ.

INTER omnes Eccleſiæ ritus, qui in ſacris myſteriis adhiberi ſolent, clara inprimis & frequenti vſu notiſſima eſt manuum impoſitio. Nam & gentilibus manus imponitur vt Chriſtiani fiant, & fidelibus baptizatis vt Spiritum ſanctum accipiant, & clericis, cùm ad ſacros ordines initiantur, & ab hæreſi conuerſis, vt Catholicæ copulentur, & aliis non paucis. At in publicis pœnitentibus non vna ſed triplex fuit impoſitio manuum. vna in operis aditu, altera in decurſu, tertia denique in exitu. Prima, inquam, vt de ſingulis dicamus, illa fuit, per quam publicorum crimi-

Digitized by Google

num rei ad pœnitentiam agendam admittebantur ab Epiſcopo. qui pro cuiuſque delictorum modo, ſtata ſingulis pœnitendi tempora decernebat. quibus exactis, communionem, à qua interim prohibebantur, acciperent. Quod illi cum Epiſcopo dum tranſigebant, actionem, & copiam, locumque pœnitentiæ ipſi petere, Epiſcopus dare & concedere dicebatur. Hæc enim publicæ pœnitétiæ erat veluti ianua. De qua loqui apparet Auguſtinum in epiſtola CXXC. ad Honoratum, cùm alios ad Eccleſiam venire ait baptiſmum flagitantes, alios reconciliationem, alios etiam pœnitentiæ ipſius actionem. & in epiſtola LIV. ad Macedonium, quando locum & copiam humillimæ pœnitentiæ ſemel in Eccleſia concedi ſcribit. & Leonem Papam, cùm ad Ruſtici Narbonenſis Inqui-

ſitionem II. reſpondens, *alienum ab Eccleſiæ conſuetudine*, ait eſſe, *vt presbyteri vel diaconi pro crimine aliquo ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi.* Quamquam aliis quoque verbis rem eandem ſignificabant: vt quia publicæ pœnitentiæ actioni adnexa erat excommunicatio, vt dictum eſt, qui illam ſuſciperet, hunc excommunicari remouerique dicerent ab altari. Vnde Auguſtinus idem in Epiſtola CVIII. ad Seleucianam, cuius antea teſtimonio vſi ſumus: *Agunt,* inquit, *homines pœnitentiam, ſi poſt baptiſmum ita peccauerint, vt excommunicari, & poſtea reconciliari mereantur.* & in epiſtola CXVIII. ad Ianuarium: *Si tanta eſt plaga peccati, auctoritate Antiſtitis debet quiſque ab altario remoueri ad agendam pœnitentiam. & eadem auctoritate reconciliari.* Quibus porrò legibus, & quo ritu,

Digitized by Google

ad hanc primam actionem accederent pœnitentes, Synodi Agathenſis Canon XV. patefacit his verbis. *Pœnitentes, tempore quæ pœnitentiam petunt, impoſitionem manuum, & cilicium ſuper caput à ſacerdote, ſicut vbique conſtitutum, conſequantur. Si autem comam non depoſuerint, aut veſtimenta non mutauerint, abiiciantur, & niſi dignè pœnituerint, non recipiantur.* De quibus ſingulis quoniam agere non eſt huius inſtituti, hoc ſatis ſit obſeruare, impoſitionem manuum à Synodo eam dici, quæ prima omnium pœnitentiam petentibus tribuebatur. ALTERA verò non ſimplex, nec vna fuit, ſed multiplex ac diuturna, tamdiu quippe durans, quamdiu pœnitentes à communi fidelium Miſſa excludebantur: toties iteranda ac repetenda, quoties ab Eccleſia poſt catechumenos eiiciendi, manibus priùs

Epiſcopi capita ſubmittebant, iuxta Synodi Laodicenæ Canonem XIX. Περὶ τοῦ δεῖν ἰδίᾳ πρῶτον μετὰ τὰς ὁμιλίας τῶν ἐπισκόπων, καὶ τῶν κατηχουμένων εὐχὴν ἐπιτελεῖσθαι, καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τοὺς κατηχουμένους, τῶν ἐν μετανοίᾳ τὴν εὐχὴν γίνεσθαι· καὶ τούτων προσελθόντων ὑπὸ χεῖρα καὶ ὑποχωρησάντων, οὕτως τῶν πιστῶν τὰς εὐχὰς γίνεσθαι τρεῖς. *Quòd oporteat ſeorſum primùm poſt allocutiones ſeu ſermones Epiſcoporum, orationem ſuper catechumenos celebrari. & poſtquam catechumeni egreſſi fuerint, ſuper eos qui ſunt in pœnitentia precem fieri. his etiam accedentibus ad manum ſacerdotis, & diſcedentibus, tres orationes conſummari fidelium.* De hac ſecunda impoſitione manuum accipiendus haud dubiè S. Auguſtinus, in eo quem ſuprà laudauimus Sermone CXLIV. de Tempore, cùm ait, *Abundant hîc pœnitentes: quando illis manus imponitur, fit ordo*

longiſſimus. De eodem & patres Synodi Toletanæ III. Canone XI. dum præcipiunt *vt ſecundum formam Canonum antiquorum dentur pœnitentiæ. hoc eſt, vt priùs eum, quem ſui pœnitet facti, à communione ſuſpenſum faciant inter reliquos pœnitentes ad manus impoſitionem crebrò recurrere: expleto autem ſatisfactionis tempore, communioni reſtituant.* quod ad tertiam ſpectat impoſitionem manuum. Ad ſecundam autem & hoc referendum eſt, quod habet Synodus IV. Carthaginenſis Canone XXC. *Omni tempore ieiunij manus pœnitentibus à ſacerdote imponatur.* TERTIA igitur & poſtrema hæc fuit, in qua pœnitentes omnibus rite peractis, pœnitentiæ fructum, hoc eſt reconciliationem conſequebantur, vnde reconciliatoria impoſitio manuum dicebatur, vt in Concilij Arauſicani I. Cano-

ne III. *Qui recedunt*, inquit, *de corpore pœnitentia accepta, placuit ſine reconciliatoria manus impoſitione eis communicari: quod morientis ſufficit conſolationi, ſecundum definitionem Patrum, qui huiuſmodi communionem viaticum nominarunt. Quòd ſi ſuperuixerint, ſtent in ordine pœnitentium, vt oſtenſis neceſſariis pœnitentiæ fructibus legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione percipiant.* De hac ipſa quoque accipiendum, quod in Concilio Carthaginenſi IV. legitur Can. LXXVIII. *Pœnitentes, qui in infirmitate viaticum Euchariſtiæ acceperint, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, ſi ſuperuixerint.* reconciliatoriam namque intelligit. Ita ergo tres omnino, vt oſtendimus, in pœnitentia publica impoſitiones manuum, diuerſos ad effectus, quas eaſdem ſcite ac diſtinctè paucis verbis ex-

preſſit Leo magnus in Epiſtola ad Theodorum Epiſcopum. *Chriſtus*, inquit, *hanc Præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem ſacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.* PORRÒ ex tribus iſtis quæ duæ ſunt extremæ, prima & tertia, nunc etiam apud nos in priuata ſacramenti huius adminiſtratione locum habent. Nam & manum principio imponens pœnitenti ſacerdos bene illi precatur ad confeſſionem rectè obeundam, & expleta confeſſione, manum iterum vt abſoluat imponit. Media tantùm illa, quæ tunc ſcilicet vſurpabatur, cùm aſpera & luctuoſa illa fiebant à pœnitentibus, quæ deſcribuntur à Tertulliano de Pœnitentia, & à Cypriano de lapſis, quorumque ſpecimen quoddam ſuprà

vidimus in verbis Ambroſij contra Nouatianos, ea, poſtquam pœnitentia publica vel penitus exoleuit, vel in hac parte ſublata eſt, in vſu pariter & ipſa eſſe deſiit.

CAPVT VIII.

Pœnitentiam tantùm publicam Conſtantinopoli ſublatam à Nectario, non priuatam.

NECTARII Epiſcopi ad ſe nunc hiſtoria nos vocat. Neque enim dubitant qui rectè ſentiunt, quicquid illud eſt, quod innouaſſe Nectarius dicitur circa pœnitentes, id totum ad pœnitentiam tantùm publicam pertinuiſſe. Hæreticorum ſanè noſtra penè aut patrum memoria commentum fuit, priuatam quoque ab illo ſublatam vnà fuiſſe confeſſionem. Sed hoc quàm abſurdum ſit, &

à Nectarij mente quàm alienum, ipſa rei geſtæ narratio docet, quam à Socrate & Sozomeno fuſiùs expoſitam Theophanes in Chronico paucis verbis ſic commemorat. Νεκτάριος δ' ὁ Κωνσταντινουπόλεος ἐκώλυσε τὸν ἐπὶ τῆς μετανοίας πρεσβύτερον διὰ τὸ γεγονὸς ἁμάρτημα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπό τινος διακόνου εἰς τὴν γυναῖκα τὴν ἐπὶ τῇ μετανοίᾳ σχολάζουσαν. ἐν δὲ τῇ ῥώμῃ καὶ πάσῃ τῇ δύσει ἐπιμελῶς φυλάττεται ἕως τοῦ νῦν· καὶ τόπος ἠφώρισται τοῖς μετανοοῦσι. *Nectarius verò Conſtantinopolitanus presbyterum ſuſtulit, qui præpoſitus erat pœnitentiæ, ob flagitium à Diacono quodam in Eccleſia perpetratum cum femina quæ in pœnitentia verſabatur. At Romæ, totóque in Occidente ſtudioſè is hucuſque retinetur, & pœnitentium locus eſt deſignatus.* Quærendum hîc enim ex iis qui à Nectario priuatam quoque abrogatam confeſſionem volunt, qui-

buſnam vſquam pœnitentibus ſeorſim deſignatum in Eccleſia locum meminerint, præterquam publicis: quibuſve aliis imperatum, quòd Sozomenus refert, ὡς ἐν θεάτρῳ ὑπὸ μάρτυρι τῷ πλήθει τῆς ἐκκλησίας τὰς ἁμαρτίας ἐξαγγέλλειν, *Velut in theatro peccata ſua ſub plebis in Eccleſia teſtimonio confiteri.* Quòd ſi publica pœnitentia fungentium propria hæc fuerunt, de his ſolis generali ſub pœnitentium nomine hîc agi fateamur neceſſe eſt, quos ſolos in Eccleſia pœnitentes propriè nuncupatos ab Auguſtino didicimus. Atque hinc eſt nimirum, quòd Chryſoſtomum, dum ad Nectarij, cui in Epiſcopatu ſucceſſerat, factum alludit, theatri nomen frequenter vſurpantem cernimus, tum aliàs ſæpenumero, tum in Homilia v. de Incomprehenſibili. οὐδὲ γὰρ εἰς θέατρον σε ἄγω τῶν συνδού-

λων τῶν σῶν· οὐδὲ ἀνακαλύψαι τοῖς ἀνθρώποις ἀναγκάζω τὰ ἁμαρτήματα. τὸ συνειδὸς ἀνάπτυξον ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ. *Non te in theatrum conſeruorum tuorum duco : non hominibus peccata tua detegere cogo : coram Deo conſcientiam tuam explica.* At verò inſurgunt hoc loco, & argutantur, cum publica confeſſione reiectam pariter à Chryſoſtomo illam videri, quæ ſacerdoti fiat, cùm huius non meminerit, ſolamque eam ſuadeat quæ fit Deo. Suadet iſtam prorſus, eóque forſan impenſiùs, quòd omnem tunc recentis periculi ſuſpicioné amoueri par erat. Quid tum autem ? an quia illius non meminit, propterea cum publica proſcriptam ſuſpicabimur, ac ſimul reciſam à Nectario credidiſſe Chryſoſtomum, quod nuſquam apparet ; nec vnquam oſtenditur ? aut ſui adeo immemoré factum, vt de hac

ſacerdotum poteſtate, quam miris laudibus paſſim effert, vlla hîc poſſet ambiguitate dimoueri? Quid enim grauius ac ſignificantius admiranda illa ſacerdotis cum rege comparatione, qua vſus eſt in Homilia IV. de verbis Eſaiæ? ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἔλαχεν οἰκονομεῖν, ὁ δὲ τῆς ἱερωσύνης θεσμὸς ἄνω κάθηται, ὅσα ἂν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὁ βασιλεὺς σώματα ἐμπιστεύεται· ὁ δὲ ἱερεὺς ψυχάς. ὁ βασιλεὺς λοιπάδας χρημάτων ἀφίησι. ὁ δὲ ἱερεὺς λοιπάδας ἁμαρτημάτων. *Rex quidem ea quæ ſunt in terra ſortitus eſt adminiſtranda, ſacerdotij autem ius ſuperius eſt poſitum*, Quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo. *Regi corpora commiſſa ſunt, ſacerdoti animæ. rex pecuniarum reliqua dimittit, ſacerdos reliqua peccatorum.* Quapropter ceſſaſſe Conſtantinopoli poſt Nectarium priuatam

confeſſionem nihil habent quo defendant. perſeueraſſe contrà, ſæculiſque ſequentibus ſtetiſſe, Synodus VI. comprobat. cuius Canon vltimus ſacerdotum erga pœnitentes quæ ſint partes & officia deſcribit. Nec dubitandi locum relinquunt innumera ſanctorum virorum exempla, qui huius laudis ſtudio & gloria claruerunt. Quos inter Platonem ſuum iure Theodorus Studita in eius epitaphio celebrat his verbis. Καὶ γὰρ ταῖς ἀναγνώσεσι προσέχων ἀντὶ παιγνίων. ἔν τε ἐκκλησίαις προσεδρεύων ἀντὶ θεάτρων. καὶ ἐν σεμνείοις ἀναστρεφόμενος ἀντὶ ἀσέμνων καταγωγίων. καί γε τὸ ἄρα ἐπαινετώτερον, ἐξαγορεύσεις ποιούμενος τῶν κρυφίων τοῦ νοὸς κινημάτων καὶ δραμάτων τινὶ τῶν καθηγουμένων. ὃ τῆς μὲν ἐκείνου φιλοθεΐας ὑπῆρχε σύμβολον. τοῦ δὲ τὴν ἐξαγόρευσιν δεχομένου κατέπληττε τὴν διάνοιαν τελεωτικῶς γινόμενον. *Etenim pro ludo diuinas lectio-*

nes, quibus attentus erat, pro theatris & ſpectaculis Eccleſias frequentabat, pro inhoneſtis diuerſoriis honeſta collegia. Quodque laudabilius eſt, occultas mentis cogitationes & acta cuidam eorum qui præerant ſæpius confitebatur. Quæ res magnum religionis illius erat indicium, idque cùm perfectè facere ſolitus eſſet, ei qui confeſſionem ipſius audiebat admirationem & ſtuporem adferebat. Ceterùm priuata hæc confeſſio, quæ ſacerdotum auribus committitur, quamquam ab illa differt, de qua dictum eſt, qua vni Deo, ſine voce, intimis ſenſibus confitemur, Deo tamen & ipſa fieri, cuius vices ſacerdos in ea gerat, meritò dicebatur. Sic enim loquitur Leo Epiſtola XXCVI. ad Epiſcopos per Campaniam. *Sufficit illa confeſſio, quæ primùm Deo offertur, tum etiam ſacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit.* & Sidonius

Epiſcopus libro IV. Epiſtola XIV. ad Polemium. *Noueris volo, non vt eſt apud præſulem fori, ſic eſſe apud iudicem mundi. Namque vt is qui propria vobis non tacuerit flagitia damnatur: ita nobiſcum qui eadem Deo fuerit confeſſus abſoluitur.* Quibus verbis nihil ad ſacræ confeſſionis dignitatem explicandam adferri poterat accommodatius.

CAPVT IX.

Publicos pœnitentes in Cœna Domini reconciliari Romæ olim mos fuit, & in Gallia.

IN pœnitentia publica, ceteriſque in partibus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, non idem ſemper mos fuit omnium Eccleſiarum: errantque vehementer, qui ex eo quòd de pœnitentibus aliquid in Synodo

do quapiam ſancitum vident, id continuò ad omnes pertinuiſſe, legémque omnibus poſitam putant. Sui enim Synodo cuique fines fuerunt, extra quos imperium illis nullum, quo minus liberas haberent ſuas aliæ conſuetudines. Ergà pœnitentes autẽ quæ Romæ obſeruari ſolebant, eadem obtinuiſſe vidẽtur & in Gallia. Sed de Gallorum more poſtea. Nunc de Romano, quod ad illorum reconciliationem attinet, illuſtris eſt locus in epiſtola Innocentij ad Decentium. *De pœnitentibus*, inquit, *qui ſiue ex grauioribus commiſſis, ſiue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla interueniat ægritudo, quinta feria ante Paſcha eis dimittendum Eccleſiæ Romanæ conſuetudo demonſtrat. Ceterùm in pondere æſtimando delictorum, ſacerdotis eſt iudicare, vt adtendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus atque lacrymas*

corrigentis , ac tum iubeat dimitti cùm viderit congruam ſatisfactionem. Quam enim Eccleſiæ Romanæ conſuetudinem vocat, non omnium videlicet hanc fuiſſe ſignificat. Eodémque opinor ſpectat obſeruatio illa, incertum cuius, in veteri Codice Fiſcanenſis monaſterij: *Romani reconciliant hominem intra abſidem, Græci nolunt. Reconciliatio peccatorum in cæna Domini tantùm eſt ab Epiſcopo, conſummata pœnitentia. Si verò Epiſcopo difficile ſit, presbytero poteſt neceſſitatis cauſa præbere poteſtatem vt impleat.* Quod verò de Epiſcopi iudicio ſubiungit Innocentius, argumento eſt non omnes prorſus abſolutos tunc fuiſſe, ſed illos duntaxat, qui ſatisfeciſſe videbantur, ceteris dilatis. Quid ergo? an illos etiam in cæna Domini reconciliatos credimus, qui ſuſcepta in capite ieiunij pœnitentia, tam breui tem-

Digitized by Google

pore in ea ſunt verſati? Omnino, ſi conſentaneum iudicabatur. ſi aut leuiora fuerant delicta, quibus expiandis leuior pœna ſufficeret, aut tantus dolor, vt prolixiorem luctum compenſaret, aut ea conditio perſonæ, cuius hæc ſatisfactio eſſet idonea. Nec mihi certè longior Romæ hoc ſpatio aut diuturnior videtur fuiſſe pœnitentia Fabiolæ, quam Hieronymus deſcribit in Epiſtola XXX. ad Occanum. Peccauerat illa haud ſanè leuiter, non quia diſſidium à viro fecerat, licebat enim ab adultero: ſed quia illo ſuperſtite alteri nupſerat, quod adulterium cenſebatur. Poſt huius ergo ſecundi viri exceſſum ad ſe reuerſa, pœnitentiam expetiit. Quandónam inierit, Hieronymus non explicat. Sed ex tempore, quo inter pœnitentes comparuit, ſatis liquet vnius Quadrageſimæ

curriculo rem concluſam. *Quis hoc crederet*, inquit, *vt poſt mortem ſecundi viri in ſemetipſam reuerſa, ſaccum indueret, & errorem publicè fateretur, & tota vrbe ſpectante Romana, ante diem Paſchæ, in Baſilica quondam Laterani, ſtaret in ordine pœnitentium, Epiſcopo, presbyteris, & omni populo collacrymantibus, ſparſum crinem, ora lurida, ſqualidas manus, ſordida colla ſubmitteret? Quæ peccata fletus iſte non purget? quas inueteratas maculas hæc lamenta non abluant? Non eſt ingreſſa Eccleſiam Domini, ſed extra caſtra cum Maria ſorore Moyſi ſeparata conſedit, vt quam ſacerdos eiecerat, ipſe reuocaret. Dolebat quaſi adulterium commiſiſſet. Recepta ſub oculis omnis Eccleſiæ communione, quid fecit?* &c. Tria hæc igitur, quæ in more apud Romanos circa pœnitentiam publicam poſita cognouimus, diem videlicet pœnitentium reconciliationi

præſtitutum, abſoluendorum habitum delectum, & contractam in nonnullis, breuémque in gyrum redactam pœnitentiam, eadem apud Gallos quoque, pariter obſeruata reſtat vt paucis oſtendamus. Nec enim magni eſt negotij. In promptu ſunt de horum vnoquoque aperta documenta. De ſolenni quidem reconciliationis die, Concilij II. Cabilonenſis Canon XLVII. *In cæna*, inquit, *Domini à quibuſdam perceptio Euchariſtiæ negligitur. Quæ quoniam eodem die ab omnibus fidelibus, exceptis his, quibus pro grauibus criminibus inhibitum eſt, percipienda ſit, Eccleſiaſticus vſus demonſtrat, cùm etiam pœnitentes eodem die adpercipienda corporis & ſanguinis Dominici ſacramenta reconciliat.* De abſoluendorum verò delectu, quantus is fuerit, ex Herardi Archiepiſcopi Turonenſis, Capitulo XIV. intelligere

eſt. Sic enim præcipit. *Vt tempore opportuno publica crimina ad notitiam Epiſcopi deducantur, maximéque in die magno Cænæ reconciliandi, vel adhuc ſuſpendendi, per proprium preſbyterum, vel per legatum ipſius, eundémque preſbyterum, cui cauſa ipſius criminis benè habeatur cognita, ad præſentiam Epiſcopi deferantur, ne anima fratris, negligentia vel otio ſacerdotis, abſque reconciliatione permanens, eius periculo pereat.* Compendiariam denique illam Quadrageſimæ vnius pœnitentiam, cuius nobis ſpecimen Romæ in Fabiola editum videbatur, apud maiores quoque noſtros frequentatum, oſtendunt antiqua Pontificalia, quæ ritus & formulas continent, quibus ij qui pœnitentiam ineunte Quadrageſima ſuſceperant, in die cænæ abſoluebantur. Omnium ſit inſtar Mimatenſe, cuius hæc ſunt in ordine Feriæ v. cæ-

næ Domini. *Secundo loco, lotis pauperum pedibus, reconciliantur pœnitentes, quibus ab Eccleſia ſolennem agere pœnitentiam iniunctum eſt, qui in capite ieiuniorum de Eccleſia eiecti fuerant.* Quin etiam manet hodiéque multis locis in Gallia priſci huius moris exemplum in illis, qui oppreſſis per incuriam paruulis ſuis publicæ pœnitentiæ addicuntur, eiectique ex Eccleſia die cinerum, eidem in cæna Domini reſtituuntur. Quos quidem, vt pœnitentia publica reipſa fungentes, in hoc ordine habendos ambigat nemo. Alia verò noſtrûm omnium eſt ratio, cùm recepto tota Eccleſia nunc more, ſacris cineribus primo ieiuniorum die capita ſubmittimus, Epiſcopique abſolutionem aduentante cæna Domini ſuſcipimus. Quamquam enim publicè fit vtrumque, & ex publicæ pœniten-

tiæ ritibus profluxiſſe vtrumque, & imaginem eius aliquam referre perſpicuum ſit, certum eſt tamen ad pœnitentiam publicam, de qua hîc ſermo eſt, neutrum pertinere.

CAPVT X.

Duplex fructus pœnitentiæ publicæ, venia delicti, & exemplum.

OMNIS pœnitentia propoſitam ſibi habet veniam, publica verò pœnitentia veniam ſimul & exemplum. Sapienter hoc enim ab Eccleſia inſtitutum eſt, vt qui publicè deliquit, publicam luat pœnitentiam, quæ non ſolùm ipſi proſit ad ſalutem, ſed etiam ceteris ad exemplum. Qua de re præclarè, vt omnia, in Enchiridii capite LXI. S. Auguſtinus, *Quia plerumque dolor alterius cordis occultus eſt alteri, neque in aliorum notitiam per*

verba vel quæcumque alia ſigna procedit, cùm ſit coram Deo, cui dicitur, Gemitus meus à te non eſt abſconditus, *rectè conſtituuntur ab iis qui Eccleſiæ præſunt tempora pœnitentiæ, vt fiat etiam ſatis Eccleſiæ, in qua remittuntur ipſa peccata.* Eandemque in ſententiam Cæſarius Arelatenſis Homilia VIII. *In luctu & triſtitia multo tempore permanentes, & pœnitentiam etiam publicè agentes. quia iuſtum eſt, vt qui cum multorum deſtructione ſe perdidit, cum multorum ædificatione ſe redimat.* Proprium hæc ac peculiare ampliùs hoc habuit, quàm priuata: alterum ei commune cum illa fuit, expiatio nempe abolitióque peccatorum. Nec enim dubium eſt, quin vt ſecreta, ſic etiam publica per pœnitentiam deleantur. Dubitare nos nō patitur locuples auctor Hincmarus, de vtraque affirmans in libro de Teutbergæ repudio, ad

Interrogationem v. *Habet*, inquit, *modum & ordinem ſuum publica confeſſio vel conuictio ſæcularium hominum, quo publicè debeant iudicari: non quo crimina grauia non ſoluantur etiam ſecreta confeſſione ac pœnitentia. ſed ne infirmi in Eccleſia ſcandalizentur, videntes eorum pœnas, quorum penitus ignorant cauſas, & vt quod plurimorum conſtat perpetratum notitia, fiat ſanatum ſcientia, & qui in Eccleſiæ peccauerunt ſinceritatem, illi debitam exhibere ſtudeant ſatisfactionem, & qui plures, quantum ex ſe fuit, deſtruxit exemplo, plures ſanet ſuæ humilitatis antidoto.* Cur hi publicè abſoluantur cauſas explicat, quin verè ſoluantur & expientur non dubitat. Obuia ſunt rurſus apud Hincmarum eundem Rotberti Cenomanenſis, & Hildeboldi Sueſſionenſis Epiſcoporum, & Pippini, aliorumque apud alios exempla, qui

per publicam, ex eodem Chriſti domini inſtituto, iiſdemque, ac in ſecreta ſolebant, conceptis verbis, pœnitentes aut peccatis exuti, aut exui ſunt iuſſi. Quis denique poſt dilucida reconciliantis illos Epiſcopi hæc verba, OMNIPOTENS *ſempiternus Deus vos abſoluat ab omni vinculo peccatorum, vt habeatis vitam æternam, & viuatis per Dominum, Amen*, poſt hæc inquam quis ambigendi cuiquam ſit locus? At tamen non defuturi ſunt, qui obſtrepant. Nam ſi in pœnitentiæ publicæ reconciliatione vera fuit peccatorum remiſſio, quid attinebat, inquiunt, preſbyteros adhiberi, qui reconciliandorum, priuſquam Epiſcopo ſe ſiſterent, ſecretas confeſſiones audirent? Hoc enim moris fuiſſe teſtes ſunt veteres iidem libri Pontificales, atque in his Mimatenſis ille, cuius antea teſtimonio

vſi ſumus. cuius ſunt quæ proximè attulimus, atque hæc nunc etiam quæ ſequuntur. *Miſſa*, inquit, *ſi dicatur expleta, mox ſacerdotes, quibus impoſitum eſt pœnitentium confeſſiones audire, audiant illos, vel in Eccleſia, vel in alio loco ad hoc deputato.* Et poſt alia. *Auditis confeſſionibus, Epiſcopus ante horam ſextam examinet cum ſacerdotibus diligenter, qui digni ſunt reconciliari, qui non. Deinde paratus*, & cetera deinceps, quæ reconciliationis ſolennia rituſque omnes ordine deſcribunt. Anteibat ergo publicam reconciliationem ſecreta confeſſio. Qua de cauſa cenſemus? Nempe, vt pœnitentes, quorum & occulta ſimul & publica erant crimina, quia de publicis manifeſtiſque tantummodo publicè fuerant confeſſi, de occultis pariter ſecretam ederent confeſſionem, omnique ex parte purgatio-

res, paratioreſque ad Domini menſam accederent. Quod ſi publicis duntaxat obſtricti fuiſſent criminibus, publica illis vna ſat futura erat confeſſio. Quid autem, quòd ſecreta iſtiuſmodi confeſſione non ſolùm in occultis, verùm etiam in publicis, quæ palam confiteri pudor vetaret, pœnitentibus conſultum interdum voluiſſe oſtendit itidem Hincmarus in Conſilio, quod in Pippini gratiam ſcripſit, cùm publica illi à Synodo indicta eſſet pœnitentia? Sed Conſilij huius verba audire, non hoc vno, ſed aliis quoque nominibus eſt operæ pretium. *Exhortandus eſt, inquit, Pippinus, vt puram confeſſionem de omnibus peccatis ſuis, quæ ab ineunte ætate perpetrauit, ſecretè faciat: quia fortè talia peccata fecit, quæ turpe eſt etiam in publicum dicere. Et de hoc quòd ſuum habitum dimiſit, & ſe periurauit, &*

quia cum paganis ſe iunxit, de qua ſua coniunctione multa mala ſunt perpetrata, coram Eccleſia inter publicè pœnitentes ſe lacrymabiliter accuſet, & pœnitentiam & reconciliationem humiliter petat, & de omnibus quæ vel ſecretè confeſſus fuerit, vel publicè accuſauerit, per manus impoſitionem Epiſcopalis auctoritatis publicè reconcilietur, & reconciliatus tonſuram clericalem accipiat, & habitum monaſticum recipiat, & profiteatur ſe de cetero ſeruare quæ expetit & expedit. & ſic communionem ſacri altaris recipiat. Huc vſque Hincmarus. Ex his autem quæ hactenus in medium prolata ſunt, manifeſtè apparet, pœnitentibus publicis, quoad conſummata pœnitentia ſatisfactionem integram exhiberent, nullam niſi interueniente ægritudine conceſſam vel indultam fuiſſe abſolutionem, nec ſatis firma ratione illos niti, qui contrà

ſentiunt. Nam cùm ſolam ægritudinem Canones excipiant, fruſtra exciperent, ſi extra hanc integrum fuiſſet. Status ergo vſúque fixus mos fuit, vt ad expletam vſque pœnitentiam differretur. Præter morem verò indultum iis videtur, qui bello Sueſſionico interfuerant anno DCCCCXXIII. de quorum pœnitentia in hunc modum ſtatutum eſt in Synodo quadam Prouinciæ Remenſis. *Decretum eſt, vt tribus Quadrageſimis per tres annos agant pœnitentiam. ita vt prima Quadrageſima ſint extra Eccleſiam, & Cæna Domini reconcilientur. Omnibus verò his tribus Quadrageſimis, ſecunda, quarta, & ſexta feria in pane ſale & aqua abſtineant, aut redimant.* Inſolens enim ac inuſitatum fuit, ante plenam ſatisfactionem reconciliari, & quod iſti deerat, poſt reconciliationem explere.

CAPVT XI.

Aduerſus eos, qui pœnitentes dicunt à ſacerdote non ſolui, ſed ſolutos declarari.

EXPLODENDI nunc ergo, proculque ablegandi ſunt, qui de venia peccatorum Eccleſiæ litem mouent, negantes aut concedi ab ea cuiquam poſſe, aut reuera concedi. Quis hos enim poſt luculenta diuinæ vocis oracula quibus refelluntur, & ſanctorum patrum Eccleſiæque vniuerſæ contrariam intelligentiam, audiendos exiſtimet? *Ad terrorem*, inquit Hilarius, *motus maximi, quo in præſens omnes continerentur, immobile ſeueritatis Apoſtolicæ iudicium præmiſit, vt quæ in terris ligauerint, id eſt peccatorum nodis innexos reliquerint, & quos ſolue-*

rint

Digitized by Google

rint, confeſsione videlicet veniæ receperint in ſalutem. hi Apoſtolicæ conditione ſententiæ in cælis quoque ſoluti ſint, aut ligati. Et poſt Hilarium Auguſtinus in fine Homiliæ vltimæ. *Quis certus eſt*, inquit, *quòd Imperator ignoſcat? Et tamen pecunia funditur, maria tranſmeantur, procellarum incerta ſulcantur, & penè vt mors euitetur mors ipſa ſuſcipitur. Supplicatur deinde per hominem homini. Sine dubitatione fiunt iſta, cùm ſit dubium quo fine proueniant. Et tamen certiores ſunt claues Eccleſiæ, quàm corda regum, quibus clauibus quodcumque in terra ſoluitur, etiam in cælo ſolutum promittitur, & multo eſt honeſtior humilitas qua ſe quiſque humiliat Eccleſiæ Dei, & labor minor imponitur, & nullo temporalis mortis periculo mors æterna vitatur.* Quantum vtrimque diſcrimen? Hilarius & Auguſtinus hominem per claues Ec-

cleſiæ in ſalutem recipi, æternæque morti eripi docent: hi ſacerdotis erga pœnitentem ius poteſtatémque definiunt, non vt peccata ipſe remittat, ſed à Deo remiſſa pronuntiet, vbi Deo illum ſatis feciſſe perſpexerit. At Dei ſolius eſt, inquiunt, peccatorum nodos ſoluere. Hoc ipſum nempe cauſabantur & Nouatiani. Quòd ſi Nouatianos ſe negant, quantulo ab his ſpatio diſtant, qui ſi condonandi peccati poteſtatem verbo non adimunt, vt Nouatiani, eam ſolam reipſa concedunt, quæ nulla eſt? Porrò quæ in ore habent, & quæ ſcripris ſuis adſerunt, eadem habebant & adſerebant Nouatiani. Quare quæ in illos olim diſputata ſunt, in hos pariter cuncta conueniunt. Audiant itaque, & quibus illi armis à Paciano & ab Ambroſio debellati oppreſſique aliquando fuerunt, iiſ-

Digitized by Google

dem ſe peti euertique poſſe cognoſcant. Quid enim aptius ad hos confutandos excogitari queat, quàm quod contra Nouatianos ſcriptum eſt à Paciano in epiſtola ad Sympronianum? *Nunquam Deus*, inquit, *non pœnitenti comminaretur, niſi ignoſceret pœnitenti. Solus hoc inquies poterit Deus. Verum eſt. Sed & quod per ſacerdotes ſuos facit, ipſius poteſtas eſt. Nam quid eſt illud quod Apoſtolis dicit*, Quæ ligaueritis in terris, ligata erunt & in cælis, & quæcumque ſolueritis in terris, ſoluta erunt & in cælis? *Cur hoc, ſi ligare hominibus non licebit? An tantùm hoc ſolis Apoſtolis licet? Ergo & baptizare ſolis licet, & Spiritum ſanctum dare ſolis, & ſolis gentium peccata purgare, quia totum hoc non aliis, quàm Apoſtolis imperatum eſt. Quod ſi vno in loco & reſolutio vinculorum, & ſacramenti poteſtas datur, vel totum ad nos*

ex Apoſtolorum forma & poteſtate deductum eſt, aut nec illud ex decreto relaxatum eſt. Et iterum in epiſt. III. *Sed pœnitenti,* inquis, *peccata dimittis, cùm tantùm in baptiſmate tibi liceat relaxare peccatum. Non mihi planè, ſed Deo ſoli, qui & in baptiſmate donat admiſſum, & pœnitentium lacrymas non repellit. Ceterùm quod ego facio, id non meo iure, ſed Domini. Dei ſumus adiutores, inquit, Dei ædificatio eſt:* Et poſt alia. *Quare ſiue baptizamus, ſiue ad pœnitentiam cogimus, ſeu veniam pœnitentibus relaxamus, Chriſto id auctore tractamus.* Et hominem igitur, vt audiuimus, pœnitenti peccata relaxare docet Pacianus, & auctore Deo relaxare. Quid Ambroſius lib. I. de Pœnitentia cap. 7. *Cur baptizatis* (Nouatianos alloquitur) *ſi per hominem peccata dimitti non licet? In baptiſmo vtique remiſſio omnium peccatorum eſt. Quid intereſt vtrum per pœnitentiam,*

an per lauacrum hoc ius ſibi datum ſacerdotes vindicent? Vnum in vtroque miniſterium eſt. Sed dicis quia in lauacro operatur myſteriorum gratia. Quid in pœnitentia, nonne nomen Domini operatur? Quid ergo? vbi vultis vendicatis vobis Dei gratiam, vbi vultis repudiatis? Et libro II. cap. VII. *Lazarum Iudæi interficere volebant. Nonne meritò eorum ſucceſſores vos fore cognoſcitis, quorum duritiæ hæredes eſtis? Nam & vos indignamini, & contra Eccleſiam congregatis concilium, quia videtis mortuos in Eccleſia reuiuiſcere, & peccatorum indulta venia reſuſcitari.* Hîc verò Ambroſius, non ſolùm ius idem ſacerdotibus vindicat, ſed illo ipſo Lazari exemplo, quo abuti contrà ſolent, confirmat homines peccatis mortuos indulta per illos venia reuiuiſcere. Quæ cùm ita ſint, quis hæreſim, & Synodorum & Patrum calculis

damnatam non exhorreſcat? Nec verò difficile fuerat, ne Græcos obliti videamur, cum Chryſoſtomo, quem antea commemorauimus, alios etiam ad erroris huius confutationem adiungere. Sed quid opus? cùm ſupra omnem auctoritatem nobis eſſe debeat au-
Ioan. 20. ctoritas Chriſti, quem apud Ioannem, cùm poteſtatem hanc Apoſtolis ſuis traderet, ſacri oris ſui afflatu, quem præmiſit, & Spiritus ſancti infuſione, quam adiecit, maius quiddam prorſus, quàm quod iſti fabulantur, ſanctiuſque & auguſtius aliquod myſterium deſignaſſe, nemo ſibi opinor non meritò perſuaſerit, nemo ſine iniuriæ & temeritatis nota negauerit.

CAPVT XII.

Communio peregrina, in aliis honor fuit, in aliis pœna & ſupplicium.

NON eſt aliena prorſus à pœnitentiæ publicæ nomine communio peregrina, & vt alienior videatur, liceat hîc tamen, qua de re multi hactenus diuerſa ſenſerunt, noſtram quoque ſententiam paucis vel extra lineam expromere. Ante omnia verò, quorundam nobis cauendus eſt error, qui communionem laicam vel peregrinam cùm audiunt, continuò pœnam in vtraque ſibi fingunt, delicti alicuius gratia cuipiam impoſitam. Non enim eſt ita. Nam & laica communio homini laico non pœna, ſed honor eſt, & peregrina peregrino ſimiliter. Tum verò pœ-

næ ac dedecori vtraque deputatur, cùm aut inter laicos, laicorum more communicare clericus iubetur, qui laicus non eſt, aut inter peregrinos non peregrinus. Quo conſtituto, Agathenſis & Ilerdenſis Concilij Canonum, qui ſoli peregrinæ communionis, quatenus pœna eſt, meminiſſe videntur, facilis & aperta eſt expoſitio. Reienſem enim, quoniam is ad rem, vt oſtendam, non facit, prætermitto. Quid eſt ergo, quod de clericis quibuſdam in Synodo Agathenſi Canone 11. præcipitur? *Contumaces*, inquit, *clerici, prout dignitatis ordo permiſerit, ab Epiſcopis corrigantur. & ſi qui, prioris gradus elati ſuperbia, communionem fortaſſe contempſerint, aut Eccleſiam frequentare, vel officium ſuum implere neglexerint, peregrina eis communio tribuatur. ita vt cùm eos pœnitentia correxerit, reſcripti in matri-*

cula gradum ſuum dignitatémque recipiant. De clericis agi liquet, qui vnum in corpus allecti ſunt, vnáque in matricula conſcripti, diuino cultui vnà deſeruiunt. Quorum ſi qui ab officio per contumaciam diſceſſerint, Synodi decreto ex matricula expuncti, gradúque ſummoti, peregrinorum in ordinem rediguntur, vt peregrina cum eis communione contenti ſint. Sic tamen, vt quando reſipiſcent, locum ſuum recipiant, matriculæque, & corpori à quo ſegregati ſunt reſtituantur. Hæc noſtra eſt de Synodi mente communioniſque peregrinæ notione coniectura. Quæ ſi vera eſt, & hoc quoque manifeſtum erit, leuiorem, contrà quàm nonnullis viſum eſt, mollioremque communionis huius pœnam fuiſſe, quàm laicæ: quia damnati ad laicam clerici gradu ſuo carebant

in perpetuum. Agathenſis eiuſdem Synodi Canon v. parem quoque pœnam decernit in clericum, qui Eccleſiam damno affecerit. *Si quis,* ait, *clericus furtum Eccleſiæ fecerit, peregrina ei communio tribuatur.* hoc eſt, vt dixi, à fratrum corpore ſegregatus cum peregrinis communicet. Quod exemplum, vt apparet, ſecuta Synodus Ilerdenſis Canone XVI. *Clericus,* inquit, *qui ſede Epiſcopi ſui vacante quidpiam abſtulit, reus ſacrilegij prolixiori anathemate condemnetur, & vix quoque peregrina ei communio concedatur.* Nec alibi, vt reor, quàm his tribus in locis, communionem peregrinam pro multa & ſupplicio poſitam reperire eſt. Nam quod ex Concilio Reienſi adferri vulgo ſolet, id ad rem non facere perſpicuum eſt. De Armentario ſiquidem ſermo illic eſt, qui Ebreduni Alpium maritimarum in Metropoli

Epiſcopus à duobus tantùm Epiſcopis fuerat ordinatus. Cuius irritam proinde caſſámque ordinationem Synodus cùm pronuntiaſſet, eúmque intra prouinciæ fines conſiſtere vetuiſſet, extra hanc illi vt habitare liceret permiſit, vel vt allecto, ſi quis ei Eccleſiam aliquam concederet, vel vt hoſpiti & peregrino. Synodi enim verba ſunt Can. III. *Hoc præſens ſtatuit conuentus debere ſeruari, vt cuicumque de fratribus tale aliquid caritatis conſilia dictauerint, liceat ei vnam parochiarum ſuarum Eccleſiam cedere, in qua aut Chorepiſcopi nomine, vt Nicænus Canon loquitur, aut peregrina, vt aiunt, communione foueatur. Et hoc in qualibet prouincia, prater quàm in Alpium maritima liceat.* Ex his autem verbis quis non intelligit communionem Armentario permiſſam, non qualem contumacium clericorum audiuimus, cum

ignominia coniunctam & dedecore, ſed illam ipſam, quæ inculpatis peregrinis tribui ſolet ad ſolatium & ornamentum. Nec verò aliter, mea quidem ſententia, ratiocinandum eſt in monachis illis, qui Conſtantinopolim ab Ægypto venerant, de quorum communione inter Theophilum Alexandrinum & Ioannem Chryſoſtomum fuit controuerſia. Neque enim id agebat Theophilus, vt iſtis Chryſoſtomus communionē vllam qua notarentur irrogaret, ſed vt tanquam ab ipſo damnatis & excommunicatis nullam tribueret: & Chryſoſtomus ipſe, quamquam illis ad communia vitæ ſubſidia vt peregrinis non defuit, κοινωνίαν tamen & communionem ſuam non impertiit. Quare videant qui aliud ſibi perſuaſerunt, qua ratione id confirment. nobis quod initio poſuimus fixum erit

ratúmque, peregrinam communionem vnam eandemque honori peregrinis fuiſſe clericis, qui ad eam deuoluebantur ſupplicio.

FINIS.

Digitized by Google

IACOBI SIRMONDI

Soc. IESV Preſbyteri

DISQVISITIO DE AZYMO.

Sempérne in altaris vſu fuerit apud Latinos.

LECTORI.

SÆPE *mirari,* LECTOR, *ſubiit quî factum ſit, vt in Euchariſtiæ ſacramento, quod ex pane vinóque conſtat, cùm de vino dubitet nemo quin verum & ex vuis expreſſum eſſe debeat, quia id antiqui Canones docent; de altera parte, quam panem ſimpliciter*

Digitized by Google

Canones vocant, aliud potuerint quàm germanum atque vſitatum panem interpretari. Sed hominibus nimirum, qui ſola in altari azyma contueri, ſola in ſcholis & exedris audire azyma ſolerent, difficile fuit de ſuperioribus temporibus aliud ſuſpicari, quàm de ſuis. Mihi verò, etſi conſultiſſimò ad azyma tranſiiſſe Latinam Eccleſiam non ambigo, ſeriùs tamen hoc egiſſe, multiſque antea ſæculis fermentato vſam eſſe, perſpicuè adeo demonſtraſſe hic Libellus videtur, vt de tua, LECTOR, *æquiorumque omnium approbatione non diffidam. Quòd ſi erunt, qui cunctandum & amplius quærendum arbitrentur, hoc ipſos tamen ad præclaram, ipſorumque ſtudiis non indignam inueſtigationem excitaſſe non pœnitebit.*

Digitized by Google

INDEX CAPITVM.

I. QVOD panis fermentatus in Miſſa conſecratus olim à Latinis fuerit ex promiſcuis populi oblationibus.

II. Quod fermentati vſus in Eccleſia Latina multis ſæculis perſtiterit.

III. Azyma Photiani ſchiſmatis tempore nondum recepta: eadem Leone IX. Pontifice, cùm in vſu eſſent, à Græcis impugnari cœpta.

IV. Oblatæ ſtudio paratæ, forma rotunda, cruciſque titulo inſignes.

V. Quam ob rem Euchariſtia fermentum aliquando appellata ſit.

VI. De Eulogiis & triplici apud Chriſtianos huius notione vocabuli.

CA-

CAPVT I.

Quòd panis fermentatus in Miſſa conſecratus olim à Latinis fuerit ex promiſcuis populi oblationibus.

VETVS in Eccleſia Chriſtianorum mos fuit, vt qui ad Miſſas celebrandas conueniebant, ſuam vnuſquiſque ſacrificii partem adferret. Itaque quod in præcipuis quibuſdam celebritatibus, cùm in cœlitum numerum cooptatur quiſpiam, vel cùm inaugurantur Principes, aut conſecrantur Epiſcopi, atque in priuatis etiam nuptiarum & exequiarum ſolennibus fieri nunc cernimus, vt panem vinúmque offerant ij quorum intereſt, id fere olim non ab vno aliquo, ſed ab omnibus præſtabatur. Cuius

quidem conſuetudinis apud priſcos Eccleſiæ Antiſtites tanta fuit religio, vt hanc & Synodicis decretis, ne obſoleſceret, ſanciendam putarint, & diſſimulanter non ferendum ſi quis violaret. Matiſconenſis ſanè Concilij II. Canone IV. aperta exſtat conſtitutio, *Decernimus vt omnibus Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus offeratur, tam panis quàm vini, vt per has immolationes, & peccatorum ſuorum faſcibus careant, & cum Abel vel ceteris iuſtè offerentibus promereantur eſſe conſortes.* Cyprianus verò diuitem feminam, quæ hoc more neglecto nihil offerebat, grauiter increpans, in libro de Opere & Eleemoſynis, *Locuples,* inquit, *& diues es, & Dominicum celebrare te credis, quæ in Dominicum ſine ſacrificio venis, quæ partem de ſacrificio quod pauper obtulit ſumis?* Et Auctor incertus, ſed antiquus, in

Sermone qui CCXV. numeratur inter Auguſtinianos, *Oblationes*, ait, *quæ in altario conſecrentur offerte. Erubeſcere debet homo idoneus, ſi de aliena oblatione communicauerit.* Ex quibus omnibus liquet profectò, non ſolùm obtuliſſe in Miſſa ſingulos qui poterant, ita vt ſola excuſaret inopia, verùm has ipſas oblationes conſecrari in altari atque immolari conſueſſe, vnde & ſacrificium dictæ ſunt à Cypriano. Quod ipſum ex Ordine quoque Romano intelligere eſt, tametſi non omnes conſecrari ſolitas docet, ſed quantum communicaturis ſat eſſet. *Archidiaconus*, inquit, *accipiens oblatas, ponit tantas ſuper altare, quantæ poſſunt populo ſufficere.* Hoc idem denique confirmant, atque hinc lucem pariter accipiunt, verba illa ſacris operantis ſacerdotis, in quibus ſubinde populi ſacrificium vel ho-

ſtias commemorat. Quale eſt, quòd populum ipſum appellans, *Orate*, inquit, *fratres, vt meum ac veſtrum ſacrificium acceptabile ſit apud Deum.* & quod Deum alloquens, *Memento*, ait, *Domine omnium circumſtantium, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium.* &, *Hanc igitur oblationem ſeruitutis noſtræ, ſed & cunctæ familiæ tuæ, quæſumus vt placatus accipias.* & illa rurſum, quæ in feriis Paſchalibus frequentantur. *Suſcipe quæſumus, Domine, preces populi tui cum oblationibus hoſtiarum.* aliáque id genus plurima, quæ priſcum illud tempus reſpiciunt, ex eóque interpretanda ſunt, quando populi oblationes conſecrabantur. Quo igitur argumento doceri clariùs poterat, Latinos tunc azymis in altari vſos non eſſe, quàm vnde conſtet oblatum à populo panem conſecraſſe, quem minime

dubium erat vſitatum ſibi ac fermento de more temperatum obtuliſſe? Nunc enim ſi quando, vt dictum eſt, in Miſſa panis offertur, ideo non conſecratur, quia azymus non eſt, & ſola hodie apud nos azyma conſecrantur. Quòd ſi azymus offerretur, conſecrari fas eſſet. Vidimus aliquando ipſi, non iniucundo ſpectaculo, in Armoricis apud Leonices, antiqui moris imaginem referentes matronas aliquot: quæ die feſto communicaturæ cùm in Dominicum veniſſent, adſtantique ad altare Miſſam celebraturo ſacerdoti ſuam ſingulæ oblatam, ſed puram & azymam, vel domo allatam, vel è ſacrario petitam obtuliſſent, vbi peracta conſecratione ad communionem ventum eſt, ita omnes communicarunt, vt mutuas inter ſe hoſtias participarent, nec culpari vlla poſſet,

ſi de alterius, vt Cyprianus loquitur, ſacrificio ſumeret, cùm ſuam ipſa viciſſim alteri concederet.

CAPVT II.

Quòd fermentati panis vſus in Eccleſia Latina multis ſæculis perſtiterit.

DE fermentati panis vſu apud Latinos inueſtigandum eſt, non quando cœperit, ſed quoad vſque perſeuerarit. Ab ipſo enim ſuſceptæ religionis exordio cepiſſe manifeſtum eſt. Alioquin, vndénam illis de azymo veniſſet in mentem, qui ab Oriente, vnde illis ſacrorum origo, non didicerant? aut quo pacto notati ab Orientalibus fuiſſent Ebionæi, quòd δι' ἀζύμων, panibus azymis, vt Epiphanius in Hæreſi xv. refert, myſteria cele-

brarent, ſi mos idem iam tum in Occidentalibus Eccleſiis inſediſſet? Nondum ergo azyma receperant, quæ nec multis pòſt ſæculis recepta ſunt. Vſitati panis apud has & quotidiani multis ſæculis factæ ſunt hoſtiæ, ſuoque ſæculo factas oſtendit Ambroſius lib. IV. de Sacramentis cap. IV. *Tu fortè dicis, Meus panis eſt vſitatus. Sed panis iſte, panis eſt ante verba Sacramentorum: vbi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti. Hoc igitur adſtruamus, quomodo poteſt qui panis eſt, corpus eſſe Chriſti conſecratione? Conſecratio igitur cuius verbis fit, & quibus ſermonibus? Domini Ieſu.* Nempe qui vſitatum menſiſque quotidianis vſurpatum panem dicit, azymum haud dubie non ſignificat. De Africa auctores erunt poſt Cyprianum, quem ſupra laudauimus, Concilij III. Carthaginenſis patres, atque in his Augu-

ſtinus, qui tria populi oblationum genera Canone XXIV. cùm diſtinguerent, de ſacramento corporis Domini ſic locuti ſunt, vt in eo panem oſtendant, non azymum, ſed fermentatum, qualis offerri ſolebat, conſecrari. Si de Gallia, aut de Roma ipſa percontemur, proferet illa S. Radegundis ſuæ oblationes, quas ſuis manibus faciebat, & venerabilibus locis inceſſanter, Fortunato teſte, diſpenſabat. Romæ verò veſana illa matrona occurret, quam in S. Gregorij Vita narrat Ioannes Diaconus, interrogatam cur riſiſſet Gregorio reſpondiſſe, *Quia panem, quem propriis manibus me feciſſe cognoueram, tu corpus Dominicum perhibebas.* Vtraque videlicet vſitati panis oblationes parabat, atque hanc Romæ & in Gallia fuiſſe conſuetudinem vtraque confirmabat. Sed panis ille poſt conſecrationem quid eſſet, pia

Regina non ignorabat: rudis matrona non credebat, quod miraculo edocta mox didicit. Longum foret ac ſuperuacaneum reliquarum omnium ſuffragia colligere. Pro ceteris vna loquetur Hiſpania, cuius in Toletano Concilio XVI. Canone VI. tam certum hac de re, tam illuſtre eſt teſtimonium, vt omnium inſtar eſſe queat. *Ad conuentus*, inquiunt, *noſtri agnitionem delatum eſt, quòd in quibuſdam Hiſpaniarum partibus quidam ſacerdotum non panes mundos & ſtudio præparatos, ſupra menſam Domini in ſacrificio offerant: ſed de panibus ſuis vſibus præparatis cruſtulam in rotunditatem auferant, eamque ſuper altare cum vino & aqua pro ſacro libamine offerant. Quod factum nequaquam in ſacræ auctoritatis hiſtoria geſtum perpenditur. Vnde id vnanimitatis noſtræ delegit conuentus, vt non aliter panis in altari*

Domini ſacerdotali benedictione ſanctificandus proponatur, niſi integer & nitidus, qui ex ſtudio fuerit præparatus. neque grande aliquid, ſed modica tantum oblata, ſecundum quod Eccleſiaſtica conſuetudo retentat. Quid hoc tandem eſt, quod Concilii huius Antiſtites in his ſacerdotibus reprehendunt? An quòd azymum panem non conſecrarent? Minimè gentium. Atqui hoc ante omnia redargui oportuit, ſi azyma requirebantur, quia panes ipſorum vſibus præparati, quos immolabant, azymi non erant, ſed fermentati. Quo ergo nomine reprehendunt? Quia panes hi, quibus vtebantur, nitidi non erant, nec ſtudio in eam rem parati, quod conſuetudo poſcebat. Porrò cùm æra DCCXXXI. hoc eſt anno Chriſti DCXCIII. celebratum hoc Concilium Titulus doceat, quis hinc confici non videt

Latinam Eccleſiam ad id ſaltem vſque tempus azymis abſtinuiſſe? At ducentis quoque pòſt annis non vſurpaſſe ſubſequentia demonſtrabunt.

CAPVT III.

Azyma Photiani ſchiſmatis tempore nondum recepta: eadem Leone IX. Pontifice, cùm in vſu eſſent, à Græcis impugnari cœpta.

EXORTVM eſt Nicolao I Pontifice ſchiſma Græcorum Photio duce, qui ſedem Conſtantinopolitanam aduerſus Ignatium Patriarcham inuaſerat. In hoc ſchiſmate, ne ſine conſilio diuortium feciſſe viderentur, obiecta ſunt à Græcis, & crimini Latinis data, quæcumque ab illorum moribus & diſciplina diſcrepabant. Quòd ieiu-

Digitized by Google

nent videlicet Sabbatis, quòd Spiritum ſanctum à Patre & Filio dicant procedere, quòd preſbyteros ſortiri vxores prohibeant, quòd preſbyteris baptizatos chriſmate linire non permittant, quòd octo hebdomadas ante Paſcha, illorum more non obſeruent, quòd clerici barbas radant, quod Diaconi non ſuſcepto preſbyteratu Epiſcopi ordinentur, quòd agnum denique, quamquam hoc falsò aiebant, Iudæorum ritu in altari cum copore Domini benedicant & offerant. Hæc enim illa ſunt obiecta Græcorum, quæ Michael & Baſilius Imperatores ad Nicolaum Papam, Nicolaus ad Hincmarum ceteroſque Antiſtites Galliæ diſcutienda & refellenda miſit. In quibus cùm ſingulatim recenſita ſint omnia, & nulla vſquam azymorum fiat mentio, quis ex hoc Græcorum ſilentio

non intelligit, nondum illa in vſu apud Latinos tum fuiſſe? Quis enim credat azyma neglecturos, ſi fuiſſent, qui de multo leuioribus litem mouerunt? At ſi nondum recepta tunc erant, ecquando tandem recepta auguramur? Si quo tempore obiici Latinis cæperint interroges, atque hinc coniecturam duci poſſe arbitreris, in promptu eſt, de quo ambigi nequeat, obiectari ante annos cæpiſſe non planè ſexcentos, cùm Eccleſiæ Romanæ præeſſet Leo IX. ſedem Conſtantinopolitanam occuparet Michael Cerularius, vir ſchiſmatis ſtudio & audacia Photio nòn diſpar, ingenio autem & doctrina longè inferior. Hic enim eſt, qui primus Eccleſiæ Latinæ azymorum nomine bellum indixit, primuſque vnà cum Leone Acridano, & Niceta pectorato, azymorum vſum ſcriptis ſuis

impugnauit, pro azymis contrà Humberto Cardinali, Friderico Cancellario, ac Leone ipſo Papa, quorum omnium opera exſtant, aduerſus illorum calumnias decertantibus. Hæc prima ſcilicet perpetui deinceps inter Græcos Latinoſque de azymis diſcidij exordia fuere. Tum primum azymitas illi per ludibrium Latinos dicere auſi, atque inter Latinorum, quæ appellant σφάλματα & errata numerare, τὸ προσφέρειν κατὰ τὴν ἱεροτελεστίαν ἄζυμα, *quòd azyma offerant in myſtico ſacrificio.* Hæc denique illa eſt, quam Wibertus Archidiaconus in Leonis IX. Vita hoc tempore natam ſcribit hæreſin Fermentaceorum, Græcorum videlicet, qui fermento ſuo affixi, Latinos azymorum cauſa impetebant. Quòd ſi Photianis temporibus nulla, vt dictum eſt, de azymis fuit quæſtio, & hanc à Cerula-

rio primùm Patriarcha excitatam res docet, quid vero propius, quàm vt azymorum initium apud Latinos ad interuallum illud referamus, quod Photium inter & Cerularium, hoc eſt ab anno æræ Chriſtianæ DCCCLXVII. ad M. LIV. interceſſit? Quamobrem aſſentiri hoc loco non poſſumus vel Hugoni Tuſco, qui Eccleſiam Latinam azyma perpetuò immolaſſe, vel Ruperto Tuitienſi, qui Eccleſiam Romanam cenſet fermentum in ſacrificio nunquam admiſiſſet, cùm apertè reclament, quæ manifeſtis hactenus argumentis, exemplíſque probata ſunt: nec Leo vnquam, vel Humbertus, cùm azymorum cauſam agerent, iſta ſe perpetui moris præſcriptione defenderint. Græcúmque adeò ſcriptorem hîc potiùs audiendum putamus, Demetrium Chomatenum Bulgariæ Archiepi-

ſcopum. Qui cùm animaduerteret, azymorum, quæ in Chriſtianorum ſacris adhiberentur, nullos vſquam meminiſſe Canones Conciliorum, rectè coniecit, Latinos qui his nunc vtantur, olim vſos non eſſe, mutationemque iſtam canonibus antiquis, id eſt Photiano vt diximus ſchiſmate poſteriorem videri. Sic enim ſcribit in Reſponſis ad Epiſcopum Dyrrachij. Λατινικῶν ἀζύμων οὐδεὶς οὐδαμοῦ κανὼν μέμνηται, οἷα ὕστερον, ὡς ἔοικε, τοῦ τῶν ἀζύμων ἔθους ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίᾳ ἐπεισκωμάσαντος. *Latinorum*, inquit; *azymorum nullus vſquam meminit canon, quippe quod poſteriùs, vt probabile eſt, eorum mos in Romanam Eccleſiam ſe inſinuarit.* Serò igitur, Græci quoque hominis iudicio, Romani azyma ſuſceperunt. Ita porrò amplexi ſunt, vt Græcos fermentati vſum retinentes nunquam damnarint: Græcis contrà

contrà ſic azyma deteſtantibus, vt conſecrari poſſe negarent, nec Latinos niſi his eiuratis communione ſua impertirent. Qua in re laudandus nobis iterum Chomatenus, qui eodem in Opere quæſitum cùm eſſet, Πῶς λογίζονται τὰ παρὰ τῶν Λατίνων ἱερουργούμενα ἄζυμα· κοινὰ ἢ ἅγια; *Sanctáne an profana cenſenda ſint azyma, quæ à Latinis conſecrantur*, ſancta eſſe pronuntiauit, nec Latinos Græcis azymorum nomine auerſandos, cùm moris ſit diſcrepantia, non dogmatis. Hoc enim ipſum eſt diſcrimen, quod eleganter more ſuo explicat Hildebertus Cenomanenſis, ad Epiſcopum Andegauenſem ſcribens epiſtola XLIV. cuius hoc eſt exemplum.

SACERDOS præſentium lator, dum miniſtraturus ſacris adſtaret altaribus, nec in hoſtiam præparatum panem inueniret, de communi

Digitized by Google

pane ſacrificium ſe confitetur obtuliſſe. Qua in re licet potiùs conſuetudo quàm fides impugnatur, nos tamen nonnullam in eo culpam attendimus, arbitrantes grauiùs puniendum eſſe Eccleſiæ ſcandalum, quàm delictum, & ſacerdotis incuriam, quàm reatus qualitatem. Quod quia in veſtra diœceſi factum eſt, perſonam quæ peccatum peccauit ſub veſtro ſtatuimus iudicio. quatenus ab eo paſtore tranſgreſſio puniatur, cuius gregem ſacrificij nouitas conturbauit. Erit igitur veſtræ deliberationis, in ſacerdotem qui malè Græcatus eſt eam proferre ſententiam, quæ plus patris habeat quàm iudicis, plus miſericordiæ quàm cenſuræ. Scriptum eſt enim, *Cùm iratus fueris miſericordiæ recordaberis.*

Heb. 3.

CAPVT IV.

Oblatæ ſtudio paratæ, forma rotunda, cruciſque titulo inſignes.

DE oblatarum materia dictum hactenus, res poſtulat, vt harum quoque formam & figuram contemplemur. Et quidem, ſi de primis Eccleſiæ ſęculis agitur, quando ipſæ populi oblationes immolabantur, perſpicuum eſt alia tum forma non fuiſſe, quàm quæ panum erat oblatorum. Integri enim ac ſolidi, vt oblati fuerant, conſecrabantur, conſecratique in partes ad diſtribuendum comminuebantur. *Norunt fideles* (verba ſunt Auguſtini) *quemadmodum manducent carnem Chriſti. Vnuſquiſque accipit ſuam partem. vnde & ipſa gratia partes dicuntur.* Oblatarum itaque forma in altari

ante confractionem ſimplex erat & vnica : poſt confractionem, tot numero formæ quot partes. Verùm hic primorum, vt dixi, temporum mos fuit. Poſthæc ad corporis Dominici ſacramentum, panes non vulgares & oblatitios, ſed peculiares ſtudióque ad id paratos adhiberi placuit. Quod quidem quandónam, & apud quos obſeruari primùm cœperit, difficile ſit adſequi. Cautum ſanè meminimus in Concilio Toletano XVI. cuius à nobis ſupra commemoratum eſt decretum, *vt non aliter panis in altari benedictione ſacerdotali ſanctificandus proponatur, niſi qui ſtudio fuerit præparatus*. Sed hoc Concilio antiquior, vt de aliis ſileam, regina fuit Radegundis, quæ oblatas, vt audiuimus, manibus ſuis factas ſacris locis diſpenſabat. Quare iam tum inoleuerat, vt ſtudio pararentur. Quàm

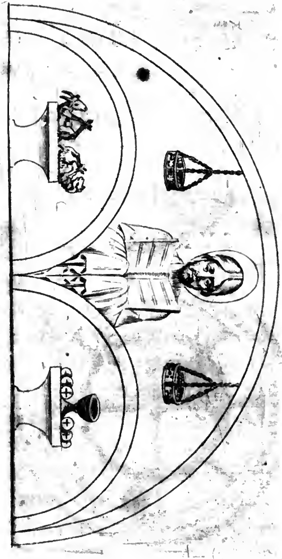
religioſè autem, vt hoc quoque non omittamus, decentérque parari ſolerent, ex iis intelligimus, quæ de azymis contra Græcos diſputans narrat Humbertus Cardinalis. *Quòd autem calumniamini*, inquit, *azyma deorſum terræ coniuncta, non negamus vulgò hæc eadem ſic parari, lapidibus aut argillæ ſuperpoſita, non ſicut dicitis terræ coniuncta. Verùm hæc ad communes vſus hominum & ceterorum animalium tranſeunt. Nam ad magnam Chriſti menſam non accedunt; ſed illud ſolum, quod Diaconi cum Subdiaconis, ſeu ipſi Sacerdotes, ſacris amicti veſtibus, cum melodia Pſalmorum, conſperſum, & in ferro paratum, ex ſecretario proferunt.* Prima hæc igitur de oblatis lex fuit, vt dedita opera fierent, altaris ſacrificio deſtinatæ. Alterius mox legis vim obtinuit conſuetudo, qua factum eſt, vt rotunda & orbiculari figura formaren-

tur. Rotunditatem hanc in oblatis nominatim deſignat Concilium idem Toletanum, confirmatque Iſo preſbyter in vita S. Othmari, rotulas panis appellans oblatas, quæ in eius ſepulcro repertæ ſunt. Tacito denique teſtimonio eamdem adſerunt veteres apud nos picturæ, quæ oblatas circulari, nec alia vſquam figura repræſentant. Quin & Græcis quoque ipſis panes rotundos parare mos eſt. Et quamuis integros, ſicut Latini, non offerant, ex his tamen coronulas, vt idem Humbertus obſeruat, hoc eſt rotundas partes tollunt, quas conſecrant. & στρογγυλοειδὲς iam olim, id eſt rotundum id fuiſſe quod in altari conſecratur, agnoſcit in Ancorato Epiphanius. Tertius demum ac præcipuus oblatarum character, titulus crucis, quem imprimi, & quo vno ſignari has voluerunt patres

Synodi II. Turonenſis, canone III. ſtatuentes, *vt corpus Domini in altari, non imaginario ordine, ſed ſub crucis titulo componatur*, hoc eſt, mea quidem ſententia, vt panis in corpus Domini conſecrandus, non aliter pro cuiuſque arbitrio, quàm impreſſa cruce formetur. Viderint qui aliter interpretantur. mihi verò non aberraturus etiam videtur, qui oblatas Arelatenſes, quas toti Prouinciæ imitandas paucis antè annis proponebat Synodus V. Arelatenſis, ad hanc ipſam formam effictas intelliget. *Vt oblatæ, inquit, quæ in ſancto offeruntur altario, à comprouincialibus Epiſcopis non aliter quàm ad formam Arelatenſis offerantur Eccleſiæ.* Cuiuſmodi hæc forma fuerit, ſpecimen inſigne, dignúmque quod hoc loco proferatur, exhibet vetus codex Bibliothecæ S. Germani Pariſienſis. in quo delineatus inter altaria Can. I.

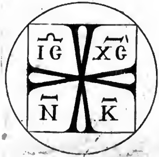
duo ſtat ſacerdos, quorum in altero Iudaici ritus ſunt victimæ aries & hircus, in altero ſalutare Chriſtianorum ſacrificium denotant calix & oblatæ crucis titulo inſignes. tum penſiles vtrimq; hoſtiarum ſupra capſulæ. Nec verò Latinis tantùm ſolenne hoc fuit. Cruces nunc etiam oblatis ſuis, vt oſtendam, apponunt Orientales, Græci quidem vnicam, Syri verò & Ægyptij complures, iuxta numerum laterculorum, quibus panes ſuos diſtinguunt, cruceſque ſingulas ſingulis imprimunt. Singulorum exempla ſubiicientur, ſed ante omnia Latinorum quod ex S. Germani Bibliotheca promiſimus. Eſt autem eiuſmodi.

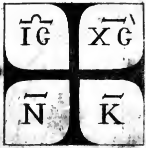
LATINORVM.

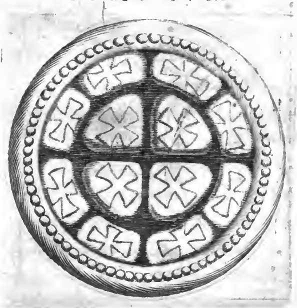
Digitized by Google

GRÆCORVM.

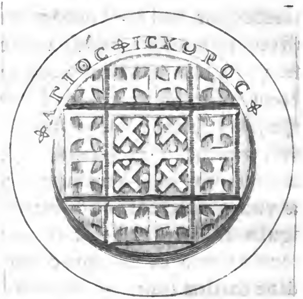

SYRORVM.

Digitized by Google

ALEXANDRINORVM.

Quæ porrò præter crucis figuram in Græcanica leguntur Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ, & in Alexandrina, Θεὸς ἰσχυρὸς, cum ceteris, quæ in archetypo ſatis expreſſa non erant, parerga ſunt operis, quæ progreſſu temporum acceſſerunt. Quomodo & apud nos, pro meræ crucis titulo, variæ poſtea effigies, primum, vt par erat, Cru-

Digitized by Google

cifixi, tum deinceps aliæ atque aliæ à prima origine longiùs abeuntes inductæ ſunt. Sed & ad ſacram populi communionem, cùm partes olim, vt dictum eſt, confractas ſumerent, atque hic mos, teſte Humberto, poſt ſuſcepta quoque azyma perſeueraſſet, minores tandem oblatæ inſtitutæ ſunt. quæ licet integræ vnà conſecrentur, & integræ ſingulis erogentur, particularum tamen nomen ex antiqua conſuetudine ſortitæ ſunt.

CAPVT V.

Quam ob rem Euchariſtia fermentum olim aliquando appellata ſit.

DE fermento in vita Melchiadis ac Siricij, & in epiſtola Innocentij ad Decentium quæ leguntur, quonam referenda ſint, an

Digitized by Google

ad Eulogias, quas Euchariſtiæ vice dari mos fuit, quod Cardinali Baronio viſum eſt, an ad Euchariſtiam ipſam, quod ille fateri vehementer refugiebat, anceps quorumdam iudicio & ambigua eſt diſputatio. In qua ego ſi quid ſentiam expoſuero, non vereor ne contra Baronij mentem votumque facere videar, cùm omnes ad hoc ipſum vt ſua liberè promant inuitarit: nec me ab eius ſententia diſcedere indignabitur quiſquam, qui meminerit illum, pro ſingulari ſua modeſtia, ſolitum aliena haud grauatè audire, & ſi meliora ſuis cognoſceret, libenter amplecti. Vnde autem commodiùs ordiemur, quàm vnde ſuam ipſe diſſertationem auſpicatus eſt? ab eorum ſcilicet verborum commemoratione quæ controuerſiam pepererunt? De Melchiade igitur eius vitæ auctor ſic

ſcribit : *Hic fecit vt oblationes conſecratæ per Eccleſias ex conſecratu Epiſcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.* De Siricio autem in hunc modum. *Hic conſtituit vt nullus preſbyter Miſſas celebraret per omnem hebdomadem, niſi conſecratum Epiſcopi loci deſignati ſuſciperet declaratum quod nominatur fermentum.* Innocentij vero ad Decentium cap. v. verba ſunt. *De fermento verò, quod die Dominico per titulos mittimus, ſuperfluè nos conſulere voluiſti, cùm omnes Eccleſiæ noſtræ intra ciuitatem ſint conſtitutæ. Quarum preſbyteri, quia die ipſa propter plebem ſibi creditam nobiſcum conuenire non poſſint, idcirco fermentum à nobis confectum per acolythos accipiunt, vt ſe à noſtra communione maximè illa die non iudicent ſeparatos. Quod per parochias fieri debere non puto. quia non longè portanda ſunt ſacramenta, nec nos per cœmeteria diuer-*

ſa conſtitutis preſbyteris deſtinamus, & preſbyteri eorum conficiendorum ius habent atque licentiam. In his omnibus locis negat Baronius adduci ſe poſſe, vt Euchariſtiam credat fermentum appellatum. Quid ita? Quia *notiſſimum eſt*, inquit, *Romam ac ſimul Occidentalem omnem Eccleſiam, non niſi in azymo pane conſueuiſſe Euchariſtiam conficere.* Quid tum verò? Etſi enim falſum id eſſe, quod compertum putat, dudum probauimus, pro vero tamen exploratóque nunc habeatur: quid hoc tandem ad nos, ſi Euchariſtiam hîc conſtat fermentum ex eo dictam, non quòd ex pane eſſet fermentato, ſed quod ipſa, quocumque ex pane fieret, Eccleſiis ad quas mittebatur, fermenti vicem præſtaret, eiſque vnionis inter ſe vinculum eſſet, ſicut fermentum maſſæ cui commiſcetur. O *ſacramentum pietatis! ô ſignum vnita-*

tis! ô vinculum charitatis. ait Auguſtinus, in Ioannem tract. XXVII. Quod ergo illi nomen congruentius potuit imponi, quàm vt fermentum diceretur? cùm Euangelicæ quoque parabolæ fermentum optimi quique interpretes, diuerſis verbis, ſed vno ſenſu pronuntiarint eſſe, τὴν τῆς ἀληθείας διδασκαλίαν, *veritatis doctrinam* Origenes, τὸν θεῖον λόγον, *ſermonem diuinum* Baſilius, τὸ κήρυγμα, *prædicationem* Chryſoſtomus. propterea quòd, vt ait Origenes, καθάπερ ἡ ζύμη μιγεῖσα τῷ ἀλεύρῳ ὅλον μεταβάλλει πρὸς τὴν οἰκείαν ποιότητα. οὕτω καὶ ὁ λόγος Θεοῦ ἐν ταῖς λογικαῖς ψυχαῖς ἐμπεσὼν, πάσας μεταμορφοῖ πρὸς ἑαυτόν. *Quemadmodum fermentum farinæ commiſtum maſſam vniuerſam in propriam tranſmutat qualitatem: ſic & Dei ſermo in rationales animas incidens, totas ipſas transfigurat in ſeipſum.* Maneat igitur quod principio inſtitueramus,

ramus, oblationes conſecratas in decreto Melchiadis, ſacram Euchariſtiam intelligi, non Eulogias. De hoc fermento, ſic enim nominabant, vt ad Eccleſias ab Epiſcopis mitterentur primò loco ſanxiſſe Melchiadem. Preſbyteris Eccleſiarum, ne Miſſas niſi hoc ſuſcepto celebrarent, interdictum à Siricio. Quo autem die, & quas ad Eccleſias deſtinari oporteret, traditum ab Innocentio. Die ſcilicet Dominico, & ad ſolas Eccleſias ſeu titulos ciuitatum, non ad parochias foris ſparſas per diœceſin. Quamquam enim vſus inoleuit, vt parochiæ nunc aliæ ſint vrbanæ, aliæ ruſticæ, aliter olim res habuit. nam ruſticarum proprium id nomen erat, Ideóque parochias ciuitatibus opponebant, vt in Concilio Agathenſi Canone XXI. cùm iubentur ij, quibus Oratoria per agros extra

parochias habere, atque in his Miſſas tenere permiſſum eſt, in præcipuis tamen feſtiuitatibus, *non niſi in ciuitatibus, aut in parochiis* eas tenere. Et in Concilio V. Aurelianenſi Canone VIII. *aut in ciuitatibus, aut per parochias ordinare clericos.* Quod diſcrimen non ignorans Dionyſius Abbas, quia fermentum ſciebat ad ciuitatenſes tantùm Eccleſias dirigi, titulum Innocentij decreto congruentem adfixit DE FERMENTO CIVITATIS PRESBYTERIS DIRIGENDO. Parochiarum porrò & cœmeteriorum Vrbis preſbyteris, quibus expectandi fermenti lex impoſita non erat, conficiendorum ſacramentorum integrum ius fuit atque licentia. Quare his ad hunc modum explanatis, & ſcrupulus opinor exemptus eſt Baronianus, & ad intelligentiam reliqua patefacta & aperta ſunt omnia.

CAPVT VI.

De Eulogiis, & triplici apud Chriſtianos huius notione vocabuli.

POST Euchariſtiam proximum eſt vt de Eulogiis dicatur, hoc eſt de pane benedicto, qui poſt Miſſam dari iis ſolet, qui in Miſſa non communicarint. Vnde & ἀντίδωρον Græci vocant, quòd ſacri doni ſiue Euchariſtiæ ſit loco. De hoc igitur priſco ritu presbyteros parochiæ ſuæ inſtituens Hincmarus hæc præcipit cap. VII. *Vt de oblatis quæ offeruntur à populo, & conſecrationi ſuperſunt; vel de panibus quos deferunt fideles ad Eccleſiam, vel certè de ſuis, preſbyter conuenienter partes inciſas habeat in vaſe nitido & conuenienti, & poſt Miſſarum ſolen-*

nia, qui communicare non fuerint parati, Eulogias omni die Dominico & in diebus feſtis exinde accipiant. Cuius præcepti, quod legitur etiam in Concilio Nannetenſi, qui auctorem faciunt Pium Papam martyrem, ab eoque primum inſtitutas Eulogias volunt, parum conſiderant quàm incertæ ſit auctoritatis Pij epiſtola qua nituntur: & cùm moris huius nec apud Tertullianum, nec apud S. Cyprianum, vel alios æquales vlla ſit mentio, poſteriorem eius originem videri. Ceterùm ex verbis Hincmari conſtat Eulogias, & vicarias Euchariſtiæ fuiſſe, & materia cum illa coniunctas. Ac tunc quidem, quoniam ex populi oblationibus fiebant, ex quibus & Euchariſtia, fermentatæ fuerunt, quales ſunt Græcorum. Apud nos verò, ex quo azyma conſecramus, azymæ ſunt;

ſiue eodem ex azymi genere fiant, vt moris eſt in Regis palatio, ſiue vt apud alios vulgo ſolet, ex diuerſo. Quòd has autem iis dari ſolitas, ait, qui ad participandam Euchariſtiam non fuerint parati, argumento eſt iis tantum datas, quibus ad Euchariſtiam ceteroqui ius erat. non datas proinde catechumenis, nec pœnitentibus, nec aliis quibuſuis excommunicatis, & grauiorum criminum reis, quibus aut aditus ad Euchariſtiam nondum patebat, aut cùm pateret aliquo fuerat obice intercluſus. Quocirca falluntur qui de catechumenis aliter ſentiunt, & quod de his loquens in libro de peccatorum meritis & remiſſione ait Auguſtinus, *Et quod accipiunt, quamuis non ſit corpus Chriſti, ſanctum eſt tamen, & ſanctius quàm cibi quibus alimur,* de Eulogiis interpretantur, cùm de ſa- cap. xxvi.

le dictum ſit, quod vnum & perpetuum erat catechumenorum ſacramentum. Quî enim conuenit, vt ad Euchariſtiam parati aut non parati catechumeni dicerentur, quibus ad illam, niſi poſt baptiſmum, adſpirare non licuit? Idemque eſt iudicium de Pœnitentibus, quos certum eſt, nec ad communionem ſacram, priuſquam tempus explerent, nec ad vicarias eius Eulogias admitti potuiſſe. Negandas demum criminis quoque cauſa Eulogias exemplo ſuo docuit Gregorius Turonenſis libro v. Hiſtoriæ cap. XIV. de Meroueo agens apoſtata. *Operto*, inquit, *capite, indutuſque veſte ſæculari, beati Martini templum expetiit. Nobis autem Miſſas celebrantibus, in ſanctam Baſilicam aperta reperiens oſtia ingreſſus eſt. Poſt Miſſas autem, expetiit vt ei Eulogias dare deberemus. Erat autem tunc no-*

Digitized by Google

biſcum Ragnemodus Pariſiacæ ſedis Epiſcopus, qui ſancto Germano ſucceſſerat. Quod cùm refutaremus, ipſe clamare cœpit, & dicere quòd non rectè eum à communione ſine fratrum conniuentia ſuſpenderemus. Illo autem hæc dicente, cum conſenſu fratris qui præſens erat, conteſtata cauſa canonica, Eulogias à nobis accepit. Veritus autem ſum, ne dum vnum à communione ſuſpendimus, in multos exiſterem homicida. Minabatur enim aliquos de populo noſtro interficere, ſi communionem noſtram non meruiſſet. Quòd igitur Eulogias apoſtatæ negarat, iuſtæ fuit & canonicæ ſeueritatis: quòd rurſus conceſſit, non debitæ indulgentiæ. Ab hoc publico & ſolenni alterum inter priuatos Eulogiarum genus exortum, qui benedictos panes inuicem religioſæ obſeruantiæ ſtudio miſſitabant: vt Paulinus Nolanus Se-

uero epiſtola I. *Panem Campanum*, inquit, *de cellula noſtra tibi pro Eulogia miſimus, tantum meritis in Domino tuis freti, vt plena ad te perferendum ſui gratia crederemus. Tu licet vberioribus micis à Domini menſa iam ſaturatus ſis, dignare & à peccatoribus acceptum in nomine Domini panem in Eulogiam vertere.* Et Paulino eidem Auguſtinus epiſtola XXXIV. *Panis quem mittimus vberior benedictio fiet dilectione recipientis veſtræ benignitatis.* Quo in genere, quia fiebat interdum, vt nonnulli Eulogiæ nomine ipſum Chriſti corpus mitterent, alij Eulogias ab hæreticis acciperent; horum alterum Synodus Laodicena vetuit Canone XIV. Περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἅγια εἰς λόγον εὐλογιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα εἰς ἑτέρας παροικίας διαπέμπεσθαι. *Quòd ſancta nullo modo inſtar eulogiarum per Paſchale feſtum ad alias*

paro-

parochias ſint deſtinanda. de altero cautum eſt in Braccarenſi II. Canone LXX. *Non licere clericis vel laicis catholicis, ab hæreticis Eulogias accipere, quæ maledictiones ſunt magis quàm benedictiones*. Tertium quodammodo Eulogiarum genus peperit conſuetudo loquendi, quæ apud Eccleſiaſticos ſcriptores nomen hoc tranſtulit ad cuiuſcumque generis munuſcula quælibet, ſiue gratuita, ſiue iure aliquo promerita. Vt in Concilio Meldenſi capite XIV. *Decet preſbyteros cum voluntariis Eulogiis tempore congruo viſitare & venerari ſuos Epiſcopos*. Et in Leonis IV. epiſtola ad Epiſcopos Britanniæ cap. III. *De Eulogiis ad ſacra Concilia deferendis nihil inuenimus à maioribus terminatum: ſed ſicut vnicuique preſbytero placuerit*. Valentinus Abbas epiſtola 256. ad Auguſtinum. *Florus frater noſter Eu-*

logias monaſterij de Opuſculis nobis tuæ attulit ſanctitatis. Hoc ſenſu & Hincmarus Archidiaconis ſuis vetat, ne eulogias exigant à preſbyteris, & Concilium Duziacenſe II. monachas ſibi inuicem eulogias vel quælibet munuſcula accipere aut dare ſine præcepto Abbatiſſæ, & Fortunatus Libro XI. eulogias dixit epulas ad ſe tranſmiſſas. & vnde ni fallor exemplum ad ceteros manauit, & in quo libenter deſinimus, Paulus Apoſtolus ad Corinthios ſcribens, in Epiſtola II. cap. IX. illorum eleemoſynas Hieroſolymam deſtinandas Eulogias appellare non dubitauit.

FINIS.

Digitized by Google

SVMMA PRIVILEGII Regis Chriſtianiſſimi.

CAVTVM eſt auctoritate Regis, ne quis in regno ſuo aliiſue locis ſuæ ditioni ſubiectis intra decem annos proximos librum qui ſic inſcribitur, *Iacobi Sirmondi Hiſtoria Pœnitentiæ publicæ, ac eiuſdem Diſquiſitio de Azymo, &c.* abſque SEBASTIANI CRAMOISY Architypographi Regis & Reginæ Regentis permiſſu, imprimat, aut diuendat à die publicationis horum exemplarium. Qui ſecùs fecerit, mulcta indicta, prout amplius in diplomate regio continetur, coërcebitur. Datum Pariſiis die 13. Martij 1651. Sic ſignatum de mandato Regis.

CRAMOISY.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google